

Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Biserica și Marea Unire

La 1 Decembrie 1918 s-a realizat **Marea Unire**. Terenul, starea de spirit necesară acestui moment astral și de mult așteptat au fost create și de Biserică prin slujitorii ei. De aceea, în acest an jubiliar este foarte bine venită lucrarea „Prezențe clericale ortodoxe la Marea Unire de la Alba Iulia”, lucrare realizată de un grup de oameni inimoși, ale căror semnături le găsim pe această carte.

Slujitorii Bisericii, împreună cu toată intelectualitatea românească, au pregătit poporul întărindu-i dorința firească de unitate. Pe bună dreptate George Coșbuc scria: „Sânt inimă-n inima neamului meu / Și-i cânt iubirea și ura - / Tu, focul, dar vântul ce-aprinde sânt eu; / Voința mi-e una, că-i una mereu / În toate-ale noastre măsură”¹.

Istoria noastră, a transilvănenilor, este o istorie de „Sate și preoți”, cum spune Nicolae Iorga². Preoții au avut grijă de sufletul nostru. „Secole îndelungate, când noi, românii transilvăneni, nu aveam nici voievozi, nici dascăli, nici nobili, el, preotul Bisericii lui Hristos, ne-a fost de toate: și îndrumător, și părinte, și învățător, și mângâietor. El nu ne-a părăsit niciodată. S-a născut dintre noi, a crescut și a trăit cu noi. A gustat împreună cu noi bucuriile și necazurile”³.

Mai târziu, paleta intelectualilor a crescut. Ion Agârbiceanu, care citise și el cartea lui Nicolae Iorga, sesizează lucrul acesta: „Dacă veacuri de-a rândul am fost numai «sate și preoți», trăind ca într-o singură familie românească, cu începutul veacului al XIX-lea a crescut numărul cărturarilor, care nu s-au dezrădăcinat din sat, intrând în aceeași mare familie sau, mai exact, intrând în ea”⁴.

Parte dintre preoții transilvăneni ce au participat la Marea Adunare de la 1 Decembrie 1918 sunt evocați în acest volum omagial care vede lumina tiparului în anul jubiliar 2018. Sunt evocați în special preoții despre care s-au găsit documente. O panoplie completă și-o poți face citind și alte lucrări complementare cărții „Prezențe clericale ortodoxe la Marea Unire de la Alba Iulia”.

Deși cele două mari personalități ce au participat la Adunarea de la Alba Iulia, viitorul Patriarh Miron Cristea și episcopul Iuliu Hossu, nu constituie preocuparea acestui volum, totuși nu-i putem trece cu vederea.

Patriarhul Miron Cristea, după liturghia oficiată înaintea Adunării, a rostit o rugăciune patetică: „Doamne, Dumnezeu nostru, Tu ești Părintele nostru, Tu ai văzut strămtorarea părinților noștri și ai auzit strigarea lor, căci se făcuseră ei ca floarea-n brumă și plecat spre pulbere era sufletul lor, și trupul lor lipit de pământ. Tu ai împlinit și cu noi ceea ce ai făgăduit de demult: Sfârâma-voi jugul de pe tine și voi rupe legăturile tale, lărgi-voi hotarele tale, aduna-vă-voi dintre popoare și vă voi strânge din țările unde sântei împrăstiați”⁵.

Iar în cuvântarea de pe Câmpul lui Horea, în fața mulțimii imense de oameni, va sublinia faptul că porțile Carpaților s-au deschis: „Ceasul deschiderii a sosit. Nu putem să rețezăm Carpații, căci ei sunt și trebuie să rămână și în viitor inima românismului, dar simt că astăzi, prin glasul nostru unanim, vom deschide larg și pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească și ca prin aceasta să ni se înfăptuiască: «Acel vis neîmplinit, copil al suferinței, / de-a cărui dor au adormit și moșii, și părinții»⁶.

Între oamenii mulți care ascultau erau și preoții plecați din zona Clujului și din tot mijlocul Ardealului. Ce au simțit și cum i-a marcat momentul, ne spune Ion Agârbiceanu, dând glas în nuvela „Singurătate” dascălului Marin Mureșan, care se referea la Țara unită: „Eu văd că ești alta, eu văd că ești fericită, eu simt bucuria și noua ta viață! Te-ai mângâia ca pe un copil, de-ar fi să trăiesc veacuri. Câmpiile tale, codrii tăi, apele tale, toate-mi vorbesc de negrița ta fericire, patria mea! Nu ești pământ mort, nu ești vânt, nu ești apă; ești suflet ce tremuri de bucuria libertății”⁷.

Omului secularizat și care nu mai nutrește aceste sentimente înălțătoare îi este greu să priceapă euforia vremurilor de atunci. Contemporanii momentului, cum ar trebui să facem și noi, posedau două virtuți esențiale: credința în Dumnezeu și dragostea față de Țară. Ele și constituiau coordonatele pe care se așeza întreaga lor viață spirituală.

De fapt, Sfântul Apostol Pavel ne poruncește: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu: priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmași-le credința” (Evrei 13, 7). Valorile pe care ei le-au promovat ar trebui să fie contaminante pentru noi, pentru toți.

¹ George COȘBUC, *Poezii II*, Editura Cartea Românească, București, 1982, p. 342.

² Nicolae IORGA, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902.

³ † Justinian CHIRA Maramureșanul, *Viața Maicii Domnului*, Cluj-Napoca, 1986, p. 94.

⁴ Ion AGÂRBICEANU, *Meditație în septembrie*, Editura Dacia, Cluj, 1971, p. 91.

⁵ Ilie ȘANDRU, *Patriarhul Miron Cristea*, Târgu-Mureș, 1998, p. 111.

⁶ † Miron CRISTEA, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvinte despre Marea Unire*, Basilica, București, 2018, p. 31.

⁷ Ion AGÂRBICEANU, *Două iubiri*, Editura pentru literatură, București, 1968, p. 391.

DIN SUMAR:

– Episcopul Miron Cristea în slujba idealului național:
noiembrie-decembrie 1918 – MIRCEA-GHEORGHE ABRUDAN... (pp. 2-3)

– Soldați și Martiri – ALEXANDRU NEMOIANU..... (p. 3)

– „Unitate românească prin Biserică” – MIRCEA-GELU BUTA..... (p. 4)

– Mitropolitul Andrei și
„duhul unității”: – ARHIM. BENEDICT VESA..... (p. 5)

– Comemorare în Parohia Mijlocenii Bârgăului
(11 octombrie 2018, ora 17) – MARIA VOLBURE..... (p. 5)

– Argumente și Dragoste – NICOLAE TURCAN..... (p. 6)

– „Viața cu riscuri - Riscuri în viață. Perspective etice”.

Întrunirea anuală a Asociației Bioeticienilor din

Europa Centrală (19-21 octombrie 2018),

Opole, Polonia – BOGDAN GABOR, GABRIEL NOJE..... (p. 6)

⇒ Noi, în lucrarea „Prezențe clericale ortodoxe la Marea Unire de la Alba-Iulia”, i-am amintit doar pe unii dintre preoții participanți, însă mult mai mulți slujitori ai Bisericii au fost implicați în evenimentul însuși al Marii Uniri de la Alba Iulia. Bisericile românești din Transilvania (Ortodoxă și Greco-Catolică) au fost reprezentate la Alba Iulia prin cinci episcopi, patru vicari, zece delegați ai consistoriilor ortodoxe și ai capitulilor greco-catolice, 129 de protopopi, câte un reprezentant al institutelor teologice-pedagogice și câte doi reprezentanți ai studenților teologi, la care se adaugă numeroși alți preoți sosiți în fruntea păstorilor lor. Toți nutreau același sentiment al unității naționale.

Părintele Patriarh Daniel, trăgând o concluzie, zice: „Așadar, în unire se află puterea și demnitatea, binecuvântarea și bucuria unui popor. Dezbinarea, însă, este ucigătoare și umilitoare pentru un popor, deoarece ea slăbește și degradează viața acestuia. Uniți în «cuget și simțiri», putem birui dificultățile și încercările vieții. Unirea întărește și înalță un popor. Să luăm pildă de la corifeii Marii Uniri pe care-i admirăm totdeauna pentru unitatea lor de acțiune și pentru realizările care au urmat după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918”⁸.

Trăiască România Mare!

⁸ Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire, Basilica, București, 2018, p. 9.

Episcopul Miron Cristea în slujba idealului național: noiembrie-decembrie 1918

Mircea-Gheorghe Abrudan

După declarația de independență a românilor rostită de Alexandru Vaida-Voevod în Parlamentul de la Budapesta la 18 / 31 octombrie 1918 și constituirea, în aceeași zi, a Consiliului Național Român Central (CNRC) numit și Sfatul Național, format din șase membri ai Partidului Național Român și șase ai Partidului Social Democrat, drumul către desprinderea totală a românilor și a teritoriilor locuite de ei de Regatul Ungariei a devenit ireversibil. Stabilirea sediului CNRC-ului la Arad în 3 noiembrie 1918 și recunoașterea organismului drept reprezentant al voinței națiunii române de către toate mediile sociale, civile și militare românești a determinat reacția oficială a episcopatului român al ambelor Biserici printr-o declarație comună, asumată de cei cinci ierarhi (Ignatie Papp al Aradului, Miron Cristea al Caransebeșului, Demetriu Radu al Oradiei, Valeriu Traian Frențiu al Lugojului și Iuliu Hossu al Gherlei), de recunoaștere și adeziune la Sfatul Național investind noul organism de conducere cu legitimitatea, susținerea și încrederea Bisericii.

Dintre cei cinci ierarhi români, episcopul Miron Cristea a jucat rolul cel mai important în acest proces de legitimare a CNRC-ului și a activității sale, precum și în buna organizare și desfășurarea reușită a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Această constatare se bazează pe o analiză obiectivă a corespondenței private, a circularilor bisericești și a cuvântărilor sale publice din lunile noiembrie-decembrie 1918, explicând în bună măsură ascensiunea sa rapidă în fruntea ierarhiei Bisericii Ortodoxe din România întregită.

După adeziunea sa la CNRC prin cuvântarea înflăcărată de susținere a Consiliului Național Român din Caransebeș (25 octombrie / 7 noiembrie 1918) și circulara trimisă preoților eparhiale (26 octombrie / 8 noiembrie 1918) prin care dispunea ca la toate slujbele să fie introdusă o formulă liturgică de pomenire a marelui Sfat Național în locul suveranului de la Viena, înainte de abdicarea acestuia din 11 noiembrie, episcopul Miron Cristea a conceput și rostit pe parcursul lunilor noiembrie-decembrie alte texte memorabile care-l plasează în avangarda făuritorilor ardeleni ai Marii Uniri alături de Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod și Iuliu Maniu.

Fidelitatea sa față de cauza românească s-a manifestat la nivel bisericesc, școlar și politic. Pe plan școlar a emis o circulară, în 24 octombrie / 10 noiembrie 1918, către protopopi, preoți și dascălii școlilor confesionale din eparhia sa prin care le atrăgea atenția că în viața națională românească începea „o eră nouă” care se traducea pentru „cultura și școlile noastre” prin eliminarea lecțiilor de limba maghiară din școlile confesionale (singurul sistem educațional românesc din Austro-Ungaria!) și înlocuirea lor cu religia, limba română și matematica. Ierarhul, ca inspector și responsabil suprem al sistemului școlar confesional din eparhia sa, dispunea ca ordinul său să fie numădecât adus la cunoștința învățătorimii „spre știre și acomodare”¹. Pe plan politic la provocarea din 12 noiembrie a episcopului Ioan Ignatie Papp

al Aradului, apelat la rândul său de CNRC, pentru a semna o declarație publică de adeziune a episcopatului față de Sfatul Național, Miron Cristea i-a trimis lui Papp o epistolă în care stipula că el deja a „recunoscut Consiliul Central al națiunii române de cea mai înaltă autoritate națională a poporului român de dincoace de Carpați” prin circulara sa din 26 octombrie / 8 noiembrie 1918 subliniind totodată că din moment ce „noi arhierii români suntem reprezentanții firești ai culturii românești de la noi” îi trimite textul adeziunii stilizată de el. Cuprinsul acesteia ne descoperă un ierarh extrem de atent la formulări, pe care le dorea cât mai clare și concise din toate punctele de vedere². Textul final al adeziunii episcopatului la CNRC, dat publicității în 8/21 noiembrie, nu diferă decât în foarte mică măsură de cel stilizat de episcopul Miron Cristea fiind destul de greu de apreciat cât anume s-a preluat din varianta Cristea, care a fost contribuția lui Ioan Papp și a episcopilor uniți. Altfel stau lucrurile în ceea ce privește deciziile sinodului episcopesc al Mitropoliei Ortodoxe Române din Ungaria și Transilvania, desfășurat la Arad în 10 / 23 noiembrie 1918, când s-au preluat pentru întreaga mitropolie hotărârile bisericești ale episcopului Miron Cristea din Eparhia Caransebeșului, și anume: 1) recunoașterea CNRC-ului ca singurul îndreptățit să decidă soarta politică a românilor și 2) preluarea formulilor liturgice de pomenire la slujbele bisericești a Sfatului Național Român introduse de Miron Cristea prin circulara din 26 octombrie / 8 noiembrie 1918. Totodată sinodul a aprobat „o rugăciune de îngenuchierie” întocmită de pr. Gheorghe Ciuhandu, care urma să fie rostită în toate bisericile ortodoxe din Transilvania și Banat la finalul Sfintei Liturghii din următoarele duminici³.

În 7 / 20 noiembrie 1918 CNRC a emis convocarea Adunării Naționale a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba Iulia pe ziua de 18 noiembrie / 1 decembrie 1918, stipulând în fruntea listei deputaților de drept pe episcopii români, pe toți protopopii și pe un reprezentant al fiecărui consistoriu eparhial. La scurt timp episcopul Miron Cristea a trimis protopopilor o circulară prin care îi înștiința că sunt erau invitați să participe la Adunarea Națională îndemnându-i să le transmită preoților și credincioșilor să se prezinte în număr cât mai mare la viitoarea adunare. Totodată episcopul a convocat consistoriul eparhial și corpul profesoral al institutului teologic-pedagogic din Caransebeș pentru a-și desemna delegații la adunarea de la Alba Iulia⁴. La rândul ei, „Foaia Diecezană” din 11 / 24 noiembrie îi îndemna pe bănațeni să participe la „acest praznic românesc”. Miron Cristea a plecat spre Alba Iulia însoțit de câțiva ofițeri din garda națională și de protopopul Ioan Sârbu. Aflați sub ocupație militară sârbească, în conformitate cu prevederile convenției militare de la Belgrad din 3 noiembrie, bănațenii au fost nevoiți să o ia pe o rută ocolitoare pentru a nu da de bănuț sârbilor și a fi întorși din drum, așa cum au pățit-o mulți din zona respectivă. Astfel, episcopul Cristea a călătorit spre Alba Iulia via Timișoara și Arad, nu fără peripeții, așa cum povestește căpitanul Mihail Groșșianu în memoriile sale. Același memorialist reține renumele de care se bucura ierarhul Miron în rândul bănațenilor, care-l cinsteau deja cu apelativul „mitropolitul”, precum și ecoul puternic stârnit în „sufletele noastre de cuvintele profetice, care vor înfrunta veșnicia” rostite de episcop în fața mulțimilor adunate pe Câmpul lui Horea din Alba Iulia⁵. Conform procesului verbal al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, după ședința celor 1228 de delegați, petrecută în sala cercului militar din cetate (astăzi Muzeul Unirii), în cadrul căreia s-a adoptat rezoluția unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, la orele amiezii delegații au ieșit în mijlocul mulțimilor și au ținut cuvântări în fața poporului. Cea mai de impact a fost a episcopului Miron Cristea, singura alocuțiune reprodușă integral în procesul verbal al adunării⁶.

Adunarea de la Alba Iulia a ales o delegație formată din cinci membri (Vasile Goldiș, Miron Cristea, Iuliu Hossu, Alexandru Vai-

da-Voevod și Caius Brediceanu), care a dus la București rezoluția unirii, episcopul Miron Cristea fiind cel care a rostit, în numele acestora, o cuvântare de salut în Gara de Nord, mulțumind „fraților” din vechea Românie pentru ajutoarele acordate transilvănenilor de-a lungul istoriei, exprimând „sentimente de adâncă și veșnică recunoștință” lui Dumnezeu, dinastiei și întregului popor pentru „grelele jertfe aduse pentru dezrobirea noastră” și înfăptuirea celui mai „îndrăzneț vis”, și încheind prin cuvintele: „Să trăiască în veci România Mare și democratica dreptate și libertatea cetățenilor ei”⁷.

Cuvântarea episcopului Miron Cristea în fața românilor adunați la Alba Iulia pe Câmpul lui Horea în 18 noiembrie / 1 decembrie 1918:⁸

Sunt aproape două mii de ani de când împăratul Traian a sădit, a altoit nobila viță romană în tulpina vâjnoasă a rezistentului neam dacic, dând astfel naștere poporului nostrum român.

Ca o santinelă neadormită și credincioasă a organizației și a civilizației romane, a răspândit acest popor lumina culturii latine, prefăcând aceste plaiuri și ținuturi, pe atunci încă sălbatică, în „Dacia Felix”.

Dar năvălirea hunilor și a numeroase hoarde barbare, câte s-au strecurat pe aici în curs de veacuri, nu numai ne-au stingherit în munca și opera noastră, ci ne-au înfrânt pentru multă vreme și, ceea ce a fost mai rău pentru noi, ne-au divizat, ne-au împărțit.

Astfel, cu timpul, am ajuns ușor în jugul maghiarilor, dedați de la fire, ca și ceilalți turani, a trăi din sudoarea altora; alții au ajuns în robia turcilor, mai târziu a germanilor și a țarismului rusesc. Mai lungă a fost robia noastră, a românilor din Banat, Ungaria și Transilvania, care a durat o mie de ani.

V-aș anări prea tare sufletele și aș prea întuneca seninătatea acestui frumos praznic național dacă v-aș înfățișa icoana amănunțită a lungilor noastre suferințe din cursul acestor 10 veacuri. Amintesc numai: cum am zăcut veacuri întregi în cea mai neagră iobăgie; cum am fost proscrisi de legile nu numai aspre, ci dragonice ungurești; cum în atâtea rânduri ne-am pierdut toți conducătorii; cum ne-au sfâșiat chiar credința strămoșească; cum au rupt legăturile canonice și firești ale bisericii noastre cu biserica mamă a fraților de dincolo; cum ne-au bătut păstorii ca să risipească mai ușor turma; cum au hrănit cu scump sângele nostru toate lipitorile lăpădăturilor străine.

Dar cu toate acestea, precum spunea Alecsandri: „Ceahlăul sub furtună nu cade mușuroi”, așa și puterile neamului românesc n-au putut fi zdrobite pentru totdeauna. Din contră! Mulțumită puternicii însușiri a poporului de a spori văzând cu ochii, s-a împlinit față de noi cuvântul poetului: „Barbarii vin, barbarii trec, românul îi petrece! Și unde unul a căzut, răsăr în locu-i zece”.

Astfel codrul neamului a odrăslit mereu, suplinind nu numai golurile marilor jertfe, ci am fost chiar în stare să dăm lumii, pe lângă multe altele, și eroi, ca pe Ioan Corvinul, carele, ca și Ștefan cel Mare, a frânt puterea semilunii păgâne, pe Matei Corvinul, carele a fost cel mai mare rege al Ungariei.

Dar cu cât începeau să iasă mai bine la iveală strălucirile noastre însușiri strămoșești, cu atâta se sileau mai tare turancii noștri tirani a ne asupri și strămtora.

Orbiți de gogorița „ideii de stat național maghiar”, nu s-au rușinat a născoci cele mai rele căi și mijloace cu scopul hotărât de a ne desființa și maghiariza. De o parte habsburgii haini și meșteri întru a semăna intrigi și discordie între popoarele fostei monarhii, ca astfel să le poată domina și să se poată susține; de altă parte, barbarii de germani au aflat în finii lor maghiari pe cei mai tipici ucenici ai imoralei lor devize: „Macht geth vor Recht”⁹. Contele negru Iuliu Andrássy, pe care intenționează republica maghiară al trimite ca delegat la tratativele de pace, a declarat în camera ungară: „Cauza naționalităților din Ungaria este chestie de putere și nu de drept”.

Mai ales ceea ce au făcut cu noi în anii din urmă, (în)trece toate marginile. Strigau la cer răzburare nedreptățile care trebuia să le suferim. Ne durea mai ales încătușarea sufletului nostru românesc și răpirea școlilor, căci n-am uitat nicio clipă muștrarea de la 1848 a marelui Bărnuț: „Și cu cât vor învâța mai mulți români la școli străine, cu atât va pierde națiunea mai mulți fii”. Fiecare fiu înstrăinat era o bucată ruptă cu dureri din trupul nostru.

În fața asupririlor și a nedreptăților, pe care nu le puteam opri, ne-am retras resignați la vetrele familiilor și la altarele bisericuțelor noastre; și acolo am străjuit cu neadormită grijă și am salvat scumpele comori ale sufletului: legea, limba, datinile strămoșești și toată moștenirea ființei noastre etnice de români.

Dar asupririle acestea, deși ne-au împetriștat cu străini pământul strămoșesc prin colonizări, deși cu toată forța mijloacelor de guvernământ ne-au înstrăinat orașele, ne-au ținut în neștiință, împiedicând aproape orice progres, totuși nu ne-au putut istovi, ci ne-au făcut mai rezistenți, ne-au întărit, ne-au încheat. Iar țara fraților din regatul liber a devenit pentru noi steaua strălucitoare a nădejților noastre de mai bine.

Prinzând curaj, am înțetit tot mai mult lupta noastră politică, pornită în contra opresorilor noștri, cristalizând tot mai clar ținta aspirațiilor noastre naționale. În anul 1866 scrie Papiu Ilarian unui deputat român din parlamentul ungar: „Românii să pretindă curat și simplu, ca să fie națiune politică egală... Numai înainte cu curaj și cauza noastră va ajunge la cunoștința Europei și atunci ați câștigat totul”.

¹ Foia Diecezană, anul XXXIII, nr. 42, Caransebeș, 21 octombrie/10 noiembrie 1918, p. 3.

² Corespondența și adeziunea Papp-Cristea în Ioan MUNTEANU (COORD.), *Banatul și Marea Unire 1918*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1992, pp. 289-291.

³ Daniel ALIC, *Eparhia Caransebeșului în perioada păstoririi episcopului Miron Cristea (1910-1919)*. Biserica și societate, Presa Universitară Clujeană/Ed. Episcopiei Caransebeșului, Cluj-Napoca, 2013, p. 354.

⁴ *Ibidem*, p. 355.

⁵ *Marele Război în memoria bănațeană 1914-1919 vol. III*, antologie, ediție, studii și note de Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, Mihaela Bedecan, Presa Universitară Clujeană / Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015, pp. 182-185.

⁶ Bogdan BUCUR (ed.), *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, Ed. Rao, București, 2017, pp. 316-331.

⁷ MIRON CRISTEA, *Cuvinte despre Marea Unire*, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 32-34.

⁸ Bogdan BUCUR (ed.), *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, pp. 328-331.

⁹ „Forța trece înaintea dreptului”, deviza cancelarului german Otto von Bismarck (n.n.).

Bărbăteștile lupte politice ale episcopilor și fruntașilor noștri conducători, peceluite cu însemnate jertfe de mucenici naționali, formează pagini strălucite ale trecutului nostru în trecut. Ele au convins marile popoare, care conduc destinele lumii, despre sfințenia cauzei noastre și despre îndreptățirea aspirațiilor noastre spre libertate.

Și când tiranii noștri seculari au intrat și-n sfintele noastre biserici și au pângărit altarele lor, pe cât de sfinte pe atât și de românești, frații noștri liberi n-au mai putut suferi umilirea noastră. Atunci marele fiu al marelui său părinte Ion Brătianu, în casa căruia s-a cultivat cu sfințenie cultul dezrobirii noastre, cu aprobarea plină de însuflețire a tuturor factorilor competenți, urmați de toată țara, a sfătuit, din poziția sa plină de răspundere, pe Vodă, să scoată sabia și să înceapă lupta alături de acele popoare pe-a căror steag este scris: „înfrângerea tiraniei, biruința dreptății și eliberarea popoarelor asuprite”.

Ajutorul Celui de sus a fost cu ei și cu noi, căci adevăr cuprind cuvintele însuflețitului Nicolae Bălcescu: „Dumnezeu a lăsat libertatea pentru popoare, și cine se luptă pentru libertate, se luptă pentru Dumnezeu”.

După 52 de luni de uriașe jertfe și de mult sânge românesc vărsat în lupte crâncene, a biruit sfânta și mântuitoarea poruncă din solia puternicului Wilson: „Tot poporul trebuie să aibă libertatea a fi stăpân pe sine și a-și croi însuși viitorul și soarta”.

Ca să ne folosim și noi românii din Banat, Ungaria și Transilvania de dreptul cuprins în acest evanghelic principiu, am venit la această istorică și măreață Adunare Națională în străvechea Alba Iulia, de care ne leagă amintirea celor mai crude chinuri și suferințe, dar și cea mai sfântă nădejde.

Deși au trecut veacuri de atunci, totuși și acum aud cum geme din fundul temniței regele munților Iancu, aud mai ales suspinele și sfâșietoarele urlete de durere ale mucenicilor Horea și Cloșca, care aici, pe locul unde stăm acum au fost trași pe roată.

4.) Vorbirea P. S. S. episcopul Caransebeșului Dr. Miron E. Cristea către poporul din „Țara Hațegului” și jur în Alba-Iulia la 1 Decembrie n. 1918.

Sub impresia acestor amintiri amare, sub impresia proaspetelor noastre suferințe din anii războiului ... care român mai poate dori să mai trăim în același stat cu maghiarii? Cine-ar dori aceasta, nu poate fi român.

Dar chiar de s-ar fi șters din sufletul nostru orice amintire a muceniciei noastre de veacuri și încă nu ne puteam gândi la altceva, decât la ceea ce au hotărât și făcut frații din Basarabia și Bucovina, adică la unirea cu scumpa noastră Românie, alipindu-i întreg pământul strămoșesc.

Aceasta a trebuit să fie singura noastră tendință firească, doară idealul suprem al fiecărui popor, ce locuiește pe un teritoriu compact, trebuie să fie unitatea sa națională și politică. Am fi niște ignoranți, vrednici de disprețul și râsul lumii, dacă în situația de astăzi am avea altă dorință.

Numai din unirea tuturor românilor de pretutindenea vor putea răsări astfel de produse și manifestațiuni ale geniului nostru național, care prin însușirile lor specifice românești să contribuie la progresul omenirii.

Deci, oricât ar fi de tare gardul Carpaților, care până acum ne-a despărțit de frații noștri, totuși, astăzi și aici, în atmosfera tradițiilor lui Mihai Vodă Viteazul, nu pot decât să exclam, împreună cu poetul Rădulescu Niger: „Hotarele de astăzi sunt margini trecătoare, de care timpul râde; Căci el pătrunde-n taina ursitei viitoare, când ele s-or deschide!”.

Ceasul deschiderii a sosit.

Nu putem și nici n-avem lipsă să retezăm Carpații, căci ei sunt și trebuie să rămână și în viitor inima românismului, dar tot natul roman de pretutindenea trebuie să simțască cum astăzi prin glasul nostru unanim am deschis larg și pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească și ca prin aceasta să ni se înfăptuiască: „acel vis neîmplinit, copil al suferinței, cu a cărui dor au adormit și moșii, și părinții”.

Am ferma convingere că precum noi cei adunați la Alba Iulia am hotărât azi cu glas unanim unirea cu România, așa și glasul întregii națiuni se va concentra asupra singurei dorințe, pe care o pot exprima în trei cuvinte: „Pân' la Tisa!”

După aceste cuvinte poftesc pe Preasfințitul episcop dr. Iuliu Hossu de la Gherla să citească hotărârea adusă în această privință.

Tableta lunii

Soldați și Martiri

Alexandru Nemoianu

(Statele Unite)

Există o părere destul de răspândită, după care creștinismul ar fi o manifestare a blândeții, sentimentalismului lacrimogen și stărilor emoționale pasagere. Nimic mai fals.

Creștinismul respinge orice formă de sentimentalism ieftin și orice formă de lacrimogenitate caldută. Creștinismul este de fapt o stare maximalistă. O stare în care se asumă cel mai mare risc, fără nicio garanție. Creștinismul poate fi comparat cu saltul de la trapez fără plasă.

Absolut ridicole sunt reprezentările „îngerășilor” de pe broderiile de mahala și de pe cărțile poștale folosite de slujnicuțe. Îngerii sunt personalități spirituale copleșitoare și de o putere inimaginabilă pentru muritori. Nu întâmplător, primul cuvânt adresat de îngeri celor cărora li se arată este, „nu va temeți!”. Categorie „îngerăși” de mucava nu ar putea genera asemenea stare de spaimă. Să nu uităm că Sfântul Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul, la vederea îngerului și-a pierdut graiul. Mai mult încă, există textul evanghelic care avertizează foarte clar: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum Împărăția cerurilor se ia prin străduință, și cei ce se silesc pun mâna pe ea” (Mt 11, 12). Multe traduceri sunt încă mai răspicite: Noul Testament de la Alba Iulia spune, „o iau cu puterea”; textul diortosit de către Mitropolitul Bartolomeu Anania spune, „se ia prin asalt”; iar texte în limba engleză spun: „se ia prin violență”. Este evident că aceste îndemnuri la „asalt”, la „strădanie”, „la violență” nu se referă la manifestările fizice, se referă la atitudinea spirituală. Cei care voiesc Împărăția trebuie să lupte cu patimile lor și cu potrivnicii din afară din toate puterile, cu violență, cum spunea Sfântul Pavel, „până la sânge”. Și nu este întâmplător. Căci nu există mai mare putere în întreaga creație decât libera voie a celor înzestrați cu conștiința de sine și cu înțelegere duhovnicească. Folosirea spre rău a acestei puteri poate avea consecințe devastatoare.

Acestea spuse, este de folos să arătăm un aspect mai puțin cunoscut privind răspândirea creștinismului în primele veacuri ale Erei Creștine. După apostoli și propovăduitori, armata Romei a fost mijlocul cel mai important prin care s-a răspândit învățătura creștină în primele veacuri după Hristos. În acea vreme, armata Romei se compunea din trupe „legionare”, care erau recrutate dintre cetățeni ai Romei și din „auxilia”, care erau recrutați dintre „peregrini”, locuitori ai Imperiului fără cetățenia Romei. Pentru cei din „auxilia”, serviciul militar era de douăzeci și cinci de ani. La capătul acestui serviciu, ei primeau dreptul de „conubia”, de a-și întemeia o familie și de a dobândi pentru ei și urmașii lor cetățenia Romei. Toți cei care serveau sub stindardele Romei erau voluntari, și pentru ne-cetățeni armata era un bun mijloc de a promova economic și social. În privința aceasta este de amintit că cei mai buni soldați se aleg dintre „criminali” și „sfinți”, dintre cei care sunt îndemânateci în luptă și dintre cei care au tărie morală. Cu marea deosebire că, în fața pericolelor supreme, în fața morții, întotdeauna cei mai buni sunt dintre sfinți.

În aceste condiții, numeroși creștini au intrat în trupele Romei. Purtați de la un capăt al altuia al Imperiului, ei au răspândit credința în Hristos și au dovedit propria lor credință prin foarte numeroase acte de martiriu. Nu este întâmplător că în foarte multe scrieri apostolice sunt folosite comparații din viața militară, ca și termeni militari („pavăză”, „armură”, „trâmbiță” etc.). Sfântul Pahomie cel Mare a aflat despre creștinism în vremea servirii sale sub arme.

Numărul soldaților Romei care și-au dat viața pentru credință este foarte mare. După studii făcute asupra actelor martirice rezultă că, procentual, numărul celor martirizați dintre soldați era dublu față de cei martirizați din restul populației. Cum spuneam, au fost foarte mulți martiri dintre soldați, iar în unele cazuri actele de martiraj au fost absolute uluitoare. Poate cel mai strălucit exemplu l-a oferit Legiunea Tebană în anul 286. Legiunea Tebană, după cum îi spune numele, era recrutată în Egiptul de jos, zona Teba. Această legiune, care avea șase mii șase sute și șaiszeci de membri, era în întregime creștină. În anul 286 ea a fost deplasată în Galia pentru a lupta contra Burgunzilor. În acel an Împăratul Maximin a dezlănțuit o violență prigoană anti-creștină. Soldații Legiunii Tebane au primit ordin să aducă jertfe zeilor păgâni. Membrii Legiunii, până la unul, au refuzat. În aceste condiții Legiunea a fost decimată, adică unul din zece soldați a fost ucis. După ce șase sute de camarazi au fost uciși, restul Legiunii a refuzat din nou să aducă jertfe păgâne. Legiunea a fost din nou decimată. Nici așa soldații și ofițerii nu s-au supus ordinului de a aduce jertfe, și restul Legiunii a fost exterminat. Acest miracol a avut loc în localitatea Agunum, actualul St. Maurice. Căci după tradiție, Mauritius, comandantul centuriei a treia din Legiunea Tebană, avea în posesie Sfânta Suliță cu care fusese împuns Iisus. Numeroase documente și mărturii arheologice dovedesc adevărul acestui miracol.

Această transformare a soldaților Romei, din ostași ai Imperiului în Mărturisitori până la sânge pentru Hristos, este minunea cea mai convingătoare. Căci mai lesne este ca Voia lui Dumnezeu să miște din ordine firească lucruri neînsuflețite. Adevărata minune este cea care se petrece în oameni care se „întorc” (se pocăiesc, trec prin „metanoia”), căci ei sunt înzestrați cu voie liberă.

Este extrem de impresionant că cei care au purtat cu vitejie armele Romei, cea mai înfricoșătoare putere a timpului, nu au ridicat un deget în apărarea lor, și fără șovăire au luptat cu duhul până la sânge pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Cei mai buni soldați ai Imperiului s-au dovedit încă și mai viteji luptători pentru dobândirea Împărăției Cerurilor.

„Unitate românească prin Biserică”

Mircea Gelu Buta*

Sub acest titlu, Părintele Profesor Mircea Păcurariu, marele nostru istoric bisericesc, își reeditează teza de doctorat, *Legăturile Bisericii Ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XVI-XVIII*¹. Așa cum arată autorul, „lucrarea a fost restructurată și adusă la zi mai ales prin informația bibliografică”, adăugând cu îndreptățire că: „Este bine ca în acest an, 2018, să ne aducem aminte de toți cei care au contribuit, într-un fel sau altul, la menținerea conștiinței de unitate românească și la realizarea actului memorabil de la 1 Decembrie 1918... Veacuri de-a rândul, ierarhii, preoții, călugării, profesorii de teologie, copiii de manuscrise, tipografii, zugravii de biserici au fost în fruntea acțiunii de afirmare și consolidare a unității spirituale și culturale românești. Așa se face că și în anul 1918 Biserica – prin slujitorii ei – a fost alături de patrioții timpului, militând pentru unirea românilor de pe ambele versanți ai Carpaților și de pe ambele maluri ale Prutului într-o singură țară”².

Lucrarea, una strălucită, care se arată rezistentă colțurilor vremii, este sporită nu numai sub aspect bibliografic, ci și tematic, cu pagini despre Banat, Basarabia, Bucovina și Dobrogea, respectiv, cu subcapitole consacrate – sub aspectul contribuției preoților Bisericii noastre – Revoluțiilor din 1848, Unirii din 1859, Războiului de Independență, Mișcării Memorandiste, participării la Primul Război Mondial...

Legat de lucrarea Părintelui Academician Mircea Păcurariu, trebuie spus că ea și aceea a regretatului profesor și preot Ion Bria au fost primele teze de doctorat în Teologie susținute (pe 18 iunie 1968) în țara noastră după o întrerupere de douăzeci de ani. Știm astăzi din memoriile Părintelui Profesor Ion Bria că între cei patru membri ai Comisiei de examinare prezidate la Institutul Teologic din București de un ierarh s-a numărat Părintele Dumitru Stăniloae³. La sfârșit, adaugă memorialistul: „În Aula Institutului și în Biserica «Sfânta Ecaterina», episcopul Antim a declarat public rezultatele examenului: Mircea Păcurariu și Ion Bria sunt «doctori în teologie»”⁴.

Încă din primul capitol al lucrării sale, intitulat „Unitate spirituală și culturală între Biserica Ortodoxă din Transilvania și ierarhii și domnitorii de peste munți”, Părintele Profesor Mircea Păcurariu demonstrează cât de vechi și de strânse au fost aceste legături. Mitropolitul de la Curtea de Argeș, apoi, succesiv, cel de la Târgoviște sau București, după o nouă alegere – ulterioară celei efectuate de protopopii și preoții transilvăneni –, îl hirotonea pe noul ierarh al Transilvaniei cu reședință la Alba Iulia. Și, într-o scurtă și documentată paranteză, autorul afirmă că nu au existat mai multe eparhii ortodoxe române pe teritoriul Transilvaniei, ci una singură cu schimbări de reședință. Mitropolitul Țării Românești – și cel al Moldovei pentru episcopii de Vad și Maramureș – deținea și calitatea de *exarh al Plaiurilor*, conferită de Patriarhia din Constantinopol, ierarhul de la Alba Iulia fiindu-i, practic, sufragane. În același timp, voievozii români erau susținători politici, materiali și morali ai turmei ortodoxe transilvănene. Întrucât generozitatea unor Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Matei Basarab, Șerban Cantacuzino este bine cunoscută, ne oprim spre exemplificare la paginile consacrate în acest sens în lucrare lui Mihai Viteazul.

„În 1595 – spune autorul – în tratatul încheiat de Mihai Viteazul cu Sigismund Báthory exista și un articol privitor la Biserica: «Seninătatea Sa va lăsa întreaga turmă bisericească și monahală sau a călugărilor în obiceiul și tradiția din vechime,

cu ritual, ceremoniile și libertățile lor și chiar să-și poată strânge în mod liber veniturile lor îndătinat. Toate bisericile românești existente în Stăpânirea Seninătății Sale vor fi sub jurisdicția sau dispozițiunea arhiepiscopului de Târgoviște, după dispozițiunea dreptului bisericesc și a rânduielilor acelei țări și își vor putea strânge veniturile lor îndătinat și obișnuite»”⁵.

Doi ani mai târziu, în 1597, când Mihai Viteazul îl vizitează pe pomenitul principe, „el a obținut de la acesta permisiunea să ridice o biserică românească cu mănăstire în însăși capitala sa, la Alba Iulia, în apropiere de cetate. Biserica, cu hramul Sf. Treime, a fost isprăvită în același an”. Părintele Profesor Păcurariu corectează afirmația, provenită îndeosebi din surse istoriografice uniute, potrivit căreia Mihai Viteazul ar fi întemeiat Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei, arătând că acesta „a ridicat doar o nouă biserică ce trebuia să servească drept catedrală mitropolitană, făcând alături de ea și o reședință corespunzătoare pentru mitropolitul Ioan de la Prislop”⁶.

Alte merite ale lui Mihai Viteazul puse în lumină de autor sunt: 1. faptul că „a cerut și a obținut de la împăratul Rudolf recunoașterea Bisericii Ortodoxe între confesiunile «recepte» de aici”; 2. faptul că „s-a îngrijit și de starea preoțimii, cerând scutirea de robotă”; 3. „ridicarea câtorva biserici în Transilvania, în afară de reședința vlădicească din Alba Iulia”⁷.

Episcopia Vadului a fost o rezultată a domeniilor deținute în Transilvania de către doi voievozi moldoveni: „Prin 1489 – scrie autorul –, Ștefan cel Mare a primit din partea lui Matia Corvin (...) cetatea Ciceului, situată pe Someșul Mare (nu departe de Dej), și Cetatea de Baltă, pe Târnava Mică (între orașele Târnăveni și Blaj), cu toate satele din jurul lor. Ciceul avea 60 de sate, care se întindeau pe Valea Someșului, ajungând până în părțile Lăpușului și Chioarului; Cetatea de Baltă avea opt sate. Stăpânirea asupra acestor domenii i-a fost recunoscută lui Ștefan cel Mare și de noul rege al Ungariei, Vladislav II (1492-1516). // În 1529, Petru Rareș a acordat sprijin militar lui Ioan Zápolya (...). În schimbul acestui ajutor, Zápolya a confirmat domnului moldovean stăpânirea peste cele două feude, adăugându-i și două orașe: Bistrița, cu peste 50 de sate, și Rodna, cu 23 de sate, precum și cetatea Unguraș, cu 34 de sate. În anii următori, domnii moldoveni au pierdut treptat acele domenii. // Stăpânirea acestor domenii de către domnii Moldovei a avut o mare importanță pentru viața bisericească a românilor de aici”⁸.

Vorbind despre cel dintâi episcop al Vadului, Părintele Păcurariu aduce un element epic, foarte rar, dacă nu inedit în Ortodoxia românească: „Primul episcop de Vad, despre care avem știri sigure, a fost *Anastasiu*. Era moldovean și om de încredere al lui Petru Rareș, căci în octombrie 1529 conducea trupele acestuia împotriva bistrițenilor (s.n.), cu care a încheiat apoi un armistițiu, semnat la 11 octombrie 1529 de el, de pârclălabii Mihai și Simion Drașin din Ciceu și de vistiernicul Tomșa”⁹. Iată dubla concluzie a Părintelui Profesor Mircea Păcurariu, referitoare la episcopia de mai sus: „Deci eparhia Vadului era considerată ca aparținând Mitropoliei Moldovei, jurisdicția sa întinzându-se peste satele care făceau parte din feudele lui Petru Rareș”¹⁰; „Din moment ce acești vlădici veneau cu scrisori de numire din partea domnilor moldoveni, era firesc ca ei să fie hirotoniți de către mitropolii Sucevei din acel timp”¹¹.

Această stare de lucruri, prielnică unității românești, susținută de principalele instituții – Biserica și Domnia – din cele două voievodate extracarpatice, nu a fost scutită de ostilitate sau prozelitism și în acest sens Părintele Păcurariu redă un amplu pasaj din scrisoarea de răspuns adresată de marele patriarh ecumenic Chiril Lucaris – care cunoștea bine țările române – principelui calvinizant Gabriel Bethlen, care în 1629 îi solicitase sprijinul pentru trecerea românilor ortodocși ardeleni la noua religie protestantă. Tonul lui Chiril Lucaris este sobru și categoric: „...dacă am sprijini din partea noastră pe față sau pe ascuns această părăsire de credință (solicitată de Bethlen, n.n.), am săvârși un păcat pe care nu l-ar putea spăla

toate chinurile pământului”, patriarhul ecumenic adăugând că dacă ar fi să purceadă la pomenita schimbare de religie, supușii principelui „... ar trebui mai întâi să rupă legătura de sânge și de simțire care zvâcnește în taină, dar cu multă putere, între românii din Țara Transilvaniei și locuitorii din Țările Munteniei și Moldovei. Negreșit domnii vecini ai ziselor țări nu vor îngădui aceasta niciodată și foarte sigur că vor pune piedici, dacă nu cu armele, cel puțin cu îndemnuri tainice”¹².

Încercările repetate de calvinizare a românilor ortodocși transilvăneni s-au dovedit până la urmă un eșec. Mai cumplită a fost silnicia uniată tratată de autor în lumina crudă a adevărului. În preajma anului 1700 ia sfârșit o stare de lucruri îndătinată (veche de câteva secole), consecință „facilitată de faptul că din 1688-1691 Transilvania a fost scoasă de sub suzeranitatea otomană și încorporată în Imperiul Habsburgilor catolici”¹³.

Așa cum se știe, Atanasie Anghel, ierarhul-trădător ales în 1697, „avea să pună capăt șirului de mitropolii ortodocși ai Transilvaniei. A fost și el – arată autorul lucrării – ales din nou și hirotont la București, făcând obișnuita mărturisire de credință împreună cu legământul înaintașilor săi...”¹⁴.

„Deci, de acum încolo – conchide Părintele Profesor Păcurariu – existența Mitropoliei Ortodoxe Române a Transilvaniei cu reședința la Alba Iulia putea să fie socotită încheiată. În locul ei s-a creat o Episcopie unită cu Roma, subordonată arhiepiscopului romano-catolic de Esztergom, avându-și reședința pentru scurt timp la Alba Iulia, apoi mutată la Făgăraș și în cele din urmă la Blaj”¹⁵.

Consecințele au fost devastatoare, întrucât „Preoții și credincioșii care și-au păstrat vechea lor credință ortodoxă au rămas timp de 60 de ani fără un cârmuitor sufletesc. Abia în 1761, în urma nenumăratelor plângeri și memorii ale preoților și ortodocșilor adresate Curții din Viena, ca să li se dea un episcop, a fost numit ca «administrator» (locuitor, n. aut.) al Bisericii Ortodoxe din Transilvania episcopul sârb al Budei, *Dionisie Novacovici*. Lui i-au urmat alți trei ierarhi sârbi, până ce, abia în 1810, s-a ajuns la numirea episcopului de neam românesc Vasile Moga”¹⁶. Și avea să mai treacă peste o jumătate de veac până în 1864, când prin Andrei Șaguna „a avut loc restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei, de către Andrei Șaguna”¹⁷.

În capitolul IV al lucrării, intitulat „Contribuția Țării Românești și a Moldovei la apărarea Ortodoxiei în Transilvania”, sunt tratate pe larg acțiunile de combatere atât a prozelitismului calvin, cât și a celui catolic¹⁸. Limpede, pe larg, sunt redate măsurile adoptate de ierarhii și domnitorii celor două principate, culminând cu un „Sobor” convocat de Vasile Lupu, la Iași, în februarie 1645, pe a cărui ordine de zi era trecut *Catehismul calvinesc*, care i-a prilejuit Mitropolitului Varlaam o drastică abordare din perspectiva dogmelor pravoslavnice. Este, de altfel, de admirat *conștiința dogmatică* a ierarhilor ortodocși din cele două țări române, înfățișată impecabil de autor.

Următorul capitol se ocupă de ajutoarele materiale acordate Bisericii Ortodoxe din Transilvania, pentru ca lucrarea să se încheie, sintetic, cu capitolul „Unitate românească în secolul al XIX-lea până în 1918”.

Înainte de a sfârși prezentarea noastră, vrem să ne întoarcem la capitolul II, mai precis la „Circulația tipăriturilor în cele trei țări românești”. Această secțiune a volumului, ca și următoarea, conținând un portret al diaconului Coresi, pe lângă probitatea științifică ce îl caracterizează pe autor, vădește acuratețe stilistică și talent literar. Iată câteva rânduri despre cea mai populară tipăritură din epocă: „Prin conținutul ei, cât și prin frumusețea graiului predicilor, *Cartea românească de învățătură* a mitropolitului Varlaam a înregistrat o răspândire mai largă decât oricare altă carte românească veche, ajungând nu numai în mâna vlădicilor și a preoților, ci chiar și a credincioșilor de la sate”¹⁹. Memorabile sunt paginile 88-90 ale lucrării privitoare la tirajul Cazaniei și la faptul că aceasta „ajunsesse atât de prețuită încât s-au iscat și procese pentru stăpânirea ei. Primul a avut loc în 1687, când se judecau doi țărani, Boldoc Măriian cu un Ion, pentru un exemplar aflat în biserică din Geoagiul de Jos (Hunedoara)”²⁰.

Rezumatul în două limbi de circulație al lucrării *Unitate românească prin Biserică*, indicele de nume și cel de locuri, eleganța grafică a ediției sporesc însușirile acestei cărți de referință, bine-venită la ceas de centenar.

¹² Ibidem, pp. 42-43.

¹³ Ibidem, p. 53.

¹⁴ Ibidem, p. 53.

¹⁵ Ibidem, p. 54.

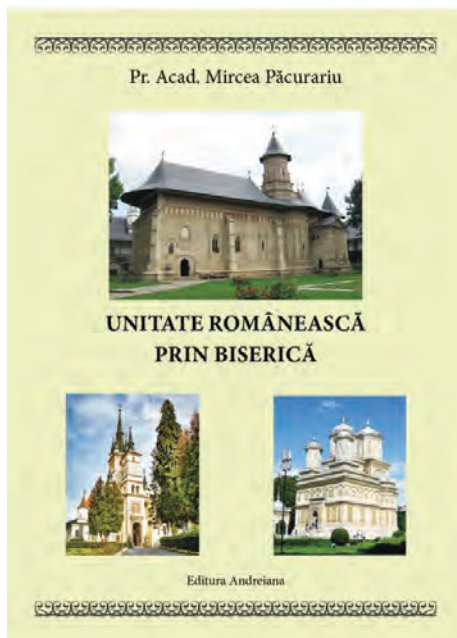
¹⁶ Ibidem, p. 55.

¹⁷ Ibidem, p. 58.

¹⁸ Ibidem, pp. 150-227.

¹⁹ Ibidem, p. 87.

²⁰ Ibidem, p. 88.

* Prof. Dr., Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, e-mail: butamircea@yahoo.com

Pr. Acad. Mircea Păcurariu, *Unitate românească prin Biserică*, Editura Andreiana, Sibiu, 2018.

² Ibidem, p. 7.

³ Preot Prof. Dr. Ion Bria, *Al doilea botez*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, p. 122.

⁴ Ibidem, p. 126.

⁵ Ibidem, p. 38.

⁶ Ibidem, p. 39.

⁷ Ibidem, p. 40.

⁸ Ibidem, pp. 59-60.

⁹ Ibidem, p. 61.

¹⁰ Ibidem, p. 62.

¹¹ Ibidem, p. 63.

Mitropolitul Andrei și „duhul unității”

Arhim. Benedict Vesa

Se spune în gândirea populară că, atunci când iubești pe cineva, sfârșești prin a-l imita. Pe aceeași linie, mai mult, atunci când porți numele cuiva, dincolo de protecția evidentă, se resimte și o anume identificare, aproape existențială, cu cel pe care îl simți model. Retrospectiva vieții sale se transformă într-o perspectivă, de data aceasta foarte personală, dar, în același timp, acompaniată, adumbrită. Aici identificăm conceptul atât de important în spiritualitatea ortodoxă de „succesiune harismatică”, alături de cea sacerdotală. Același d(D)uh care generează aceeași credință dogmatică și, totuși, cu libertatea de a ne alege profilul „mai marilor noștri” (Evr 13, 7), în funcție de vocația noastră și de modul în care Dumnezeu ne implică în lucrarea Lui, care să ne fie modele și însoțitori de aproape.

Fundamentând biblic acest lucru și sintetizând, îl vom cita pe Sfântul Apostol Iuda, din scurta sa epistolă sobornicească: „Jubiților, punând toată râvna să vă scriu despre mântuirea cea de obște, simțit-am nevoia să vă scriu și să vă îndemn ca să luptați pentru credința dată sfinților, o dată pentru totdeauna” (v. 3). Acest verset exprimă conținutul lucrării duhovnicești (teologice, pastorale, misionare) în această succesiune de credință a sfinților, care ne așează aproape de ei și ne oferă siguranța „negreșelniciei”. În ce ne privește pe noi, românii, Apostolul Andrei este cel care ne-a predat credința și cel care ocrotește poporul român. El este reprezentantul „Dumnezeului neamurilor” (Ap 15, 3) pentru poporul român. Credința românilor este apostolică, dată „o dată pentru totdeauna”, în măsura în care acesta mai păstrează și se mai integrează în a(A)celași „d(D)uh”.

În contextul anului centenar, aspectul evocat mai sus capătă plus de importanță. O întregă istorie, însoțită, de la început și deodată, de o credință puternică, de un neam așteptându-și slobozirea, de o limbă, căutând să iasă la lumină, își află timpul său astral. Credința și neamul îmbrățișate trăiesc un moment de bucurie și de împlinire. Ne aducem aminte de mărturia unui delegat la evenimentul Marii Uniri de la Alba Iulia, din ținutul Mureșului, Petre Boțian: „În fine după atâtea veacuri de lacrimi îndurate, azi a pornit izvorul lacrimilor de bucurie, a bucuriei tuturor. O lume cuprinsă de delirul bucuriei meritate. Mulți plângeau, alții îngenuncheau și, înălțându-și privirile și mâinile spre ceruri, rosteau rugăciuni atât de fierbinți că trebuiau să se audă până la al șaptelea cer. Am înnebunit cu toții, năzuindu-ni-se că vedem în văzduh pe însuși Mihai, Mircea, Ștefan, Avram Iancu. Credeam că în acea zi și sfinții din ceruri poartă costume naționale românești, iar Dumnezeu haina albă a dreptății pentru toți”¹.

Prăznuindu-l pe Sfântul Andrei în contextul anului centenar, laitmotivul care transpare este unitatea religioasă ca fundament pentru unitatea neamului. Vor fi existând multe motive în favoarea unității, însă nici unul nu este la fel de puternic și durabil ca cel religios. Duhul unității a fost dintru început și a reprezentat chiar fundamentul vieții armonioase pe pământ, manifestată în cele trei direcții – relația cu noi înșine, cu Dumnezeu și cu lumea. Păcatul este cel care a adus dezbinarea și care o înnoiește mereu și o face tot mai intensă. Aici intervine rolul evident și necesar al Bisericii și tot de aici și atitudinea anti-clericală și, implicit, anti-eclizială (mai ales, anti-ortodoxă) din societatea contemporană românească, un împrumut gratuit și „neobligatoriu” din spații străine, în vederea unei construcții, presupus civilizate, de acest tip, în spațiul nostru.

Și acest rol al Bisericii îl asociem, fără ezitare, Părintelui Mitropolit Andrei. Despre Părintele Mitropolit, putem afirma că este „omul păcii” și cel care „adună”. Două sunt însușirile care ies în evidență în acest context – *duhul profetic* al Bisericii, care îl face să identifice detaliile, să vadă acolo unde cei mulți nu văd nimic, să intuiască, și, în consecință, să aibă o perspectivă holistă asupra problemelor, de deasupra, și apoi să emită judecăți de valoare, care să se transforme ulterior în decizii profilactice sau curative. Și, cea de-a

doua însușire, orice atitudine ar avea, orice vorbă ar spune, orice decizie ar lua, acestea se întâmplă în *duhul păcii și al unității*. Mereu evocă un principiu antic care dă roade în activitatea sa misionară – „decât un război drept, mai bine o pace nedreaptă”, pentru că adevărata pace este dreptate și libertate. Acest principiu este evident în fiecare întâlnire cu IPS Sa, pacea se vede din faptul că oricine vine înspre dânsul pleacă mai mulțumit și mai liniștit. Se întâmplă așa pentru că practică pacea drept „cale” și nu doar „scop”. „Dobândește pacea și mii de oameni în jurul tău se vor mântui”, zicea Sfântul Serafim de Sarov. Acest îndemn îi devine metodologie de viață.

Cele două însușiri îi generează un comportament în consecință, care îl descriu și îl recomandă drept „părinte”, ce îi vrea pe toți unul lângă celălalt și împreună cu dânsul, după chipul „Părintelui de sus”. „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (In 17, 21) este versetul pe care l-a rostit de nenumărate ori pe parcursul acestui an. Și pentru ca imaginea să fie completă, adăugăm acea notă de candoare, de mărinimie lăuntrică, dar și de tristețe ființială, pe care le are ca părinte, atunci când vede că lucrurile nu stau bine

și că fiii săi nu se comportă aiudoma, că fac din dezbinare un mod de viață, neînțelegând puterea unității, și că nu trăiesc bucuria pe care le-o oferă, în mod gratuit și dezinteresat: „Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine; de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum *adună cloșca puii săi sub aripi*, dar nu ai voit. Iată, *casa voastră vi se lasă pustie...*” (Mt 23, 37-38). Și ce este cel puțin la fel de important și care vine din această calitate de părinte, IPS Sa nu bruschează, nu silește, nici măcar nu vrea să convingă, ci (se) oferă, invită și așteaptă. Și deși trăiește nu de puține ori eșecuri generate de neînțelegere, de grabă, de prea multă siguranță, de căutură nesinceră și tulbure, ca un părinte ce este, continuă să spere, să îmbrățișeze, să iubească, nesmintit, până la sfârșit. Neînțelegerea este tratată cu prea multă înțelegere și răbdare; graba, cu buna așezare firească, nu „profesională”; prea multa siguranță, cu propria asuma-

rea a unei stări de vulnerabilitate în fața celui alt, pe modelul biblic „ca celălalt să crească, iar eu să mă micșorez” (In 3, 30); căutătura nesinceră și tulbure, cu privirea pătrunzătoare, limpede și blândă, deloc scrutătoare sau incisivă. De aceea, IPS Sa se revelează drept un om liber, fără complexe și fără frici majore. Viața sa reflectă firescul unui om care dăruiește și se dăruiește. Și acest lucru se întâmplă atât în spațiul restrâns, cât și la nivel extins, atât în privat, cât și în public.

Trei sunt verbele care îi însoțesc lucrarea în general și în mod special activitatea anul acesta, pe care le preia cu admirație din rugăciunea Episcopului Miron Cristea, viitorul patriarh al României, din ziua Marii Uniri, în sensul unei aplicări concrete: „*aduna-vă-voi* dintre popoare și *vă voi strânge* din țările unde sunteți împrăștiți, *restatornici-voi* judecătorii tăi ca mai înainte și sfinții tăi ca la început”². Trimite în acest fel, nu doar istoric, ci, mai ales, teologic, la o stare firească, inițială, sănătoasă, de unitate, de înfrățire a tuturor puterilor și slujirilor într-o singură realitate, pe care o întrevește, o dorește, o propune și pentru care se luptă – „unitatea Duhului, întru legătura păcii” (Ef 4, 3). Într-o lume în care se propagă o cultură a confruntării și a conflictului, unde se exprimă atât de vehement și de strivitor complexul manolic, și unde gălăgia politicianismului pare să acopere orice altă problematizare serioasă, Părintele Mitropolit Andrei pare să propună altceva – o cultură a păcii în succesiunea harismatică a credinței sfinților, o recunoaștere a binelui săvârșit de oricine și încurajarea fără rezerve a celui care dorește să-l lucreze și o politică, în sensul etimologic al cuvântului, caracterizată de frățietate, valori morale și fidelitate față de credință și neamul nostru. Și, în cele din urmă, ne invită pe toți la lucrare, fără întârziere, cu multă „tragere de inimă”, și pe măsura darului, întru asemănarea vrednicilor înaintași, Sfântul Apostol Andrei, Ocrotitorul României, și ai urmașilor săi, care se înscriu în linia oamenilor mari ai credinței și ai neamului.

La ceas de sărbătoare, îi urăm IPS Părinte Mitropolit Andrei *La mulți ani!*, rodnici și buni, în lucrarea unității credinței și a neamului.

Comemorare în Parohia Mijlocenii Bârgăului (11 octombrie 2018, ora 17:00)

Maria Holbură

entinarul României întregite, ceasul „reînvierii neamului”, a fost sărbătorit, în biserica parohiei Mijlocenii Bârgăului, împreună cu Comemorarea celor 7 nevinovați români bârgăoani executați în seara zilei de 10 octombrie 1944 la Prundul Bârgăului.

Parastasul în memoria tuturor eroilor, căzuți în primul și al doilea război, precum și a celor 7, la care, după ultimele cercetări, s-a adăugat un bătrân împușcat cu o lună înainte, în septembrie 1944, pentru o vină imaginară, a fost săvârșit de Pr. Protopop Alexandru Vidican împreună cu Pr. Minai Moldovan, parohul locului, Pr. I. Murgoi, Pr. militar O. Halasi, Pr. T. Cornea.

Să-i amintim cu numele și aici, încă o dată, pe cei 8 eroi căzuți: Pr. Augustin Pop (supraviețuitor, trecut la domnul în 1985); Pavel Costea; George Popandron; Leon Vlad; Simion Rogina; Vasile Rațiu; Lucreția Tonca; Grigore Hângănuț. Portretele lor au fost expuse în biserică, pe planșe, pentru a fi văzuți de toți participanții.

Innul eroilor a marcat începerea Simpozionului după Parastas. Pr. Protopop Alexandru Vidican a elogiat în Cuvântul introductiv, pe toți eroii noștri, amintind celor prezenți să nu uite niciodată cele întâmplate, să nu-i uite pe cei căzuți, dar fără ură și dorință de răzbunare sau revanșă.

Prof. Adrian Mănarca, moderatorul Simpozionului, a făcut o incursiune documentată în istorie, prezentând situația din primul război mondial și aceea din primii ani de după Unirea cea mare, cu toate necazurile și problemele legate de făurirea și consolidarea României întregite.

Subsemnata, profesoară pensionară, am prezentat succint date biografice ale celor împușcați împreună cu pr. Augustin Pop, subliniind salvarea miraculoasă a acestui supraviețuitor, martor și mărturisitor al atrocităților săvârșite atunci de cotropitori în retragere. Preotul supraviețuitor a inițiat și s-a implicat în construirea Troiței din Prundul Bârgăului, în memoria celor împușcați, chiar pe locul execuțiilor. La sfințirea ei, în 1945, a participat cu Corul pe 4 voci din Mijloceni și a rostit, după parastas, o predică impresionantă în fața mulțimii de credincioși în lacrimi.

Leon Andreica, fiu al satului, cadru militar în rezervă, a vorbit despre situația Transilvaniei înainte și după terminarea primului război mondial, în mod special a Văii Bârgăului. Am aflat cu această ocazie cum s-au constituit Gărzile naționale române de aici, componența nominală a acestora și a delegației care a participat la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Au fost prezenți la Parastas și Simpozion mai mulți descendenți din familiile celor împușcați. Au rețrăit cu emoții momentele dramatice de acum 74 de ani fiii și nepoții lui Pavel Costea, George Popandron și Vasile Rațiu. Fosta directoare a școlii din Mijloceni, d-na Livia Blaga, a mulțumit asistenței numeroase, în numele Asociației „Speranța reînviată”, care a inițiat, acum 9 ani, aceste Comemorări și le-a permanentizat.

Simpozionul s-a încheiat cu un cântec patriotic și o priecasnă, interpretate de d-na Cornelia Horobeț care a emoționat asistența cu glasul ei cald și plăcut.

După obiceiul locului, la ieșirea din biserică, li s-a oferit tuturor participanților vin, suc, plăcintă și cozonac.

Televiziunea locală AS Bistrița a prezentat, în două emisiuni, evenimentul: o masă rotundă, moderată de Pr. Protopop Al. Vidican și filmarea Parastasului și a Simpozionului, ambele fiind prezente și pe internet.

Bunul Dumnezeu să-i odihnească cu dreptii pe toți eroii și martiri neamului românesc, iar nouă să ne dăruiască liniște și pace!

¹ Cf. Vasile Netea, *Publicistică IV. Scrieri istorice 1977-1987*, „Petru Maior” University Press, Târgu Mureș 2015, p. 143.

² Ilie Șandru, *Patriarhul Miron Cristea*, Târgu-Mureș, 1998, p. 111.

Argumente și dragoste

Nicolae Turcan

Argumentele în favoarea existenței, lucrării și iubirii lui Dumnezeu au fost întotdeauna problematice, iar astăzi, când încrederea în rațiune s-a prăbușit, pe fundalul unor filosofii ale sfârșitului metafizicii, par mai inutile ca oricând. Relativismului etic i s-a adăugat cel rațional, gândirii metafizice – gândirea slabă, marilor metanarațiuni religioase – micile ideologii contemporane. Ce rol, ce forță, ce utilitate și ce fundament ar mai putea avea astăzi o apologie în favoarea credinței?

Cu siguranță că ea ar trebui să se adreseze în primul rând celor sinceri dintre cei ce nu cred și, desigur, celor sinceri care, crezând deja, vor să înțeleagă de ce o fac. Sinceritatea este o condiție necesară, căci fără ea, drumul autojustificărilor de tot felul se afundă în autoînșelare. Cioran, de exemplu, era nesincer față de orice argument posibil, atunci când afirma, nu fără teribilism, că ar fi vrut să creadă doar pentru voluptatea de a-și pierde credința. Pentru cel care caută o asemenea „desfășurare” sceptică, orice argument este invalidat de la bun început, orice sinceritate față de forță și adevărul lui este anihilată. Prin urmare, apologia nu i se adresează nici lui, nici aceluia care gândesc ca el.

Există însă oameni care vor să creadă și nu pot, ca și cum voința de a crede se împiedică în neputința de a crede. Aceștia sunt oamenii *noi*, cu inimile împietrite de îndoielile lumii de azi, învățați de noul scientism – pretenții ale unor științe care nu-și cunosc neutralitatea, își depășesc nepermis domeniul și se asociază cu tot felul de ideologii seculare – cât tot ce cade în afara cunoașterii empirice nu există. În măsura în care rămân sinceri, ei se pot folosi de argumentele apologeticii, chiar dacă acestea par nemulțumitoare.

Fiindcă argumentele în favoarea lui Dumnezeu nu sunt lipsite de probleme și am putea spune că, în privința lor, cei care cred și cei ce nu cred se deosebesc și se aseamănă totodată. Pe de o parte, deosebirea constă în faptul că cei credincioși înțeleg numaidecât că, față de bogăția credinței, argumentele rațiunii sunt insuficiente; ele spun *prea puțin*, *reduc* viața religioasă la câteva scheme logice. Ceilalți însă, cei care nu cred, obiectează că aceste argumente încearcă *prea mult* și nu reușesc de fapt să convingă, în pofida validității lor logice. Pe de altă parte, există și o asemănare între credincioși și necredincioși atunci când vine vorba despre argumente: în definitiv, ele nu contează prea mult pentru niciunul. Dacă pentru cei dintâi nu contează fiindcă nu-și mențin credința datorită argumentelor și, probabil, nici n-au ajuns să creadă în urma validității vreunui

silogism, pentru cei din urmă argumentele sunt insuficiente ca să le schimbe opiniile deja formate.

De aceea, am putea spune că forța apologiei este limitată, ceea ce trimite la ideea că există adevăruri de credință care pur și simplu nu pot fi demonstrate mulțumitor doar apelând la rațiune. Cele mai înalte adevăruri revelate de Dumnezeu în Scripturi n-au făcut parte din patrimoniul gândirii umane, fiindcă în ciuda analogiei între raționalitatea lumii și cea a Creatorului, ele sunt pur și simplu paradoxale. Că Dumnezeu unic în ființa Sa este întrețin în Persoane, că Hristos este în același timp Dumnezeu adevărat și om adevărat, că Fecioara Maria este născătoare de Dumnezeu (*Theotokos*), acestea și altele asemenea nu pot fi rezultatul unui proces rațional *autonom*. Dar această neputință a rațiunii nu anihilează rațiunea însăși: chiar dacă nu poate *produce* asemenea adevăruri, în urma unui proces logic, rațiunea poate totuși să le *înțeleagă* într-o anumită măsură și să le accepte.

În ceea ce privește forța apologiei, se poate spune că nicio dovadă logică a credinței nu poate, în cele din urmă, să convingă pe cineva care nu crede și vrea să *nu* creadă. Însă trebuie remarcat că nici dovezile științifice aduse *împotriva* lui Dumnezeu nu sunt mai puternice, fiindcă nici ele nu dovedesc fără urmă de tăgadă că Cel Preaînalt nu există sau nu-și iubește creația. Aceste probe „științifice” ateiste, care țin mai degrabă de scientism, nu au dreptul să fie formulate de științe, fiindcă se referă la ceea ce depășește domeniul lor de competență. Tot ce clamează ele este că Dumnezeu nu există *în lume*, și *în felul în care există lucrurile lumii*, disponibile științelor. Dar această indisponibilitatea a lui Dumnezeu este admirabilă și ne spune doar că El nu poate fi cuprins în limitele creației Sale. Este bine că atei nu îl găsesc pe Dumnezeu în lume; căci dacă L-ar găsi, atunci ar găsi doar un idol al Lui, un „papagal roșu”, cum zicea Kierkegaard, un vițel de aur pe care credincioșii l-ar respinge, așa cum au respins, cu prețul sângelui lor, idolii vechi; atei, în schimb, n-ar deveni mai credincioși, ci, cel mult, mai idolatri.

Utilitatea apologeticii constă în faptul că, deși forța de convingere a argumentelor nu este suficientă pentru a-l face pe cineva să creadă în Dumnezeu dacă nu vrea, nu este mai puțin adevărat că aceste dovezi raționale pot susține credința, arătând că ea nu este irațională și absurdă, că există temeiuri suficiente pentru a o considera legitimă. Cât despre cei care, ignoranți fiind, consideră că doar bătrânii și naivii mai cred astăzi în Dumnezeu, ei se înșală evident. Dacă inimile lor sunt sincere, atunci pot dobândi, printr-o cunoaștere care le lipsea, mirarea că viața și credința creștină sunt oricum, numai simpliste nu. A condiționa existența lui Dumnezeu de complexitatea apariției Sale pentru gândire e un fel de snobism intelectual, ca și cum Dumnezeu nu poate fi acceptat dacă este înțeles și de cei mai

puțin inteligenți. Însă Dumnezeu n-ar fi cu adevărat Dumnezeu dacă ar aparține doar celor mai inteligenți dintre oameni sau doar celor mai puțin inteligenți. Măreția Lui ar trebui să conste tocmai în faptul că poate fi înțeles simplu de cei simpli, fără a fi mai puțin fascinant pentru cele mai pătrunzătoare minți. Cu amendamentul că, și într-un caz, și în celălalt, „înțelegerea” este cu necesitate incompletă.

Există un verset biblic care poate constitui un fundament pentru încercarea de a argumenta fie în fața necredinței, fie a neputinței de a crede, fie, pur și simplu, a celor curioși de ce înseamnă credința: „Ci pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre și să fiți gata totdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră” (1 Pt 3, 15). Argumentarea presupune însă o mișcare preliminară – sfințirea în inimă a lui Hristos, cu alte cuvinte credința, bucuria, dragostea și participarea la taina întrupării Cuvântului. Apologia este mai întâi o mărturie a unei vieți trăită în nădejdea învierii viitoare. Hristosul lăuntric, Învățătorul interior, este temeiul supralogic al argumentelor și răspunsurilor oferite celorlalți. Inima și mintea sunt chemate să lucreze împreună și cei care resping pe una sau pe cealaltă se înșală, la fel cum se înșală și cei ce exagerează rolul uneia în defavoarea celeilalte. În tradiția ortodoxă inima este considerată a fi centrul ființei umane, fără ca prin aceasta gândirea să fie anihilată. Iubirea creștină este trăire a unui Dumnezeu cunoscut în adevărurile de credință, adevăruri care apar rațiunii ca paradoxuri. *Nu poți iubi ceea ce nu cunoști, nici nu poți iubi ceea ce știi că nu este adevărat*. Credința, nădejdea și dragostea, cele trei virtuți cardinale ale viețuirii creștine, cuprind omul în întregime, trup și suflet, simțire, gândire și voință. Când se adresează celorlalți, credința este mărturie și argument deopotrivă. Răspunsurile oferite sunt menite nu atât să constrângă rațional, cât să convingă atât cât este cu putință, după cum distingea Jean-Luc Marion. Iar convingerea, departe de a fi doar rezultatul unor procese logice, angajează totalitatea ființei umane.

În concluzie, apologia în favoarea credinței creștine este legitimă: se pot formula argumente în favoarea existenței lui Dumnezeu, dar cu conștiința că Dumnezeu se situează la limita lor și dincolo de ele. Dovezile despre existența Lui trebuie să fie copleșite de mărturia iubirii uriașe față de creația Sa și față de fii Săi, oamenii. Prin urmare, intențiile argumentării în credință nu pot fi nesăbuite: ele nu pot să dovedească, fără urmă de îndoială, că Dumnezeu există; ci, mult mai modest, să arate că există argumente în favoarea plauzibilității existenței lui Dumnezeu și, mai ales, că, pentru viața umană, a crede este, de cele mai multe ori, o atitudine superioară necredinței.

„Viața cu riscuri – Riscuri în viață. Perspective etice”.

Întrunirea anuală a *Asociației Bioeticienilor din Europa Centrală*

19-21 Octombrie 2018, Opole, Polonia

Bogdan Gabor, Gabriel Noje

Bioethicists in Central Europe (BCE) este o asociație a unor specialiști care manifestă un interes aparte pentru problemele de bioetică. Instituția a fost înființată în anul 2008, la inițiativa profesoarei Sigrid Müller, actualul decan al Facultății de Teologie Catolică din Viena. Misiunea membrilor asociației – de diferite confesiuni, inclusiv ortodoxă – este aceea de a chestiona diferite probleme actuale de bioetică, născute din aplicarea rezultatelor fulminante ale dezvoltărilor tehnologice în medicină, și la care aceștia încearcă să ofere răspunsuri pertinente și viabile din perspectiva antropologiei creștine. În fapt, între scopurile declarate ale asociației se numără acelea de a sensibiliza oamenii asupra demnității și valorii vieții umane, de a iniția și cultiva un dialog între știință, religie și societate asupra dilemelor bioetice în vederea găsirii unor răspunsuri și soluții practice, dar și formarea și menținerea unei rețele internaționale de specialiști în bioetică creștină etc. (pentru mai multe detalii, vezi pagina de internet <http://ps://st-theoethik-ktf.univie.ac.at/international/bce/>)

Ajunsă deja la cea de-a 11-a ediție, întrunirea anuală a *Asociației Bioeticienilor din Europa Centrală* s-a desfășurat în toamna acestui an între 19 și 21 Octombrie în Opole, Polonia, mic și frumos oraș încărcat de istorie, situat în partea de sud-vest a Poloniei și care a fost până în 1945 capitala provinciei germane Silezia Superioară.

Tema conferinței internaționale „Viața cu riscuri – Riscuri în viață. Interogări etice” a adunat, ca de fiecare dată, distinși profesori uni-

versitari, medici și studenți doctoranzi din diferite țări europene: Austria, Germania, Elveția, Slovacia, Ucraina, Cehia, Slovenia, Ungaria, Polonia, Croația, România. La această conferință au avut onoarea să participe și autorii prezentului articol, în calitate de studenți doctoranzi, reprezentând Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

Pentru a oferi teme importanță și seriozitate care i se cuvin, evenimentul a debutat vineri seara cu mărturia vie a unei tinere femei din Polonia, practicantă a alpinismului extrem, care s-a expus la unul dintre cele mai teribile riscuri ale vieții sale: escaladarea vârfului Everest! Or, în dimatul generat de o așa mărturie emoționantă, prelegerile și dezbaterile ce au urmat s-au desfășurat cu un real interes pentru tematica riscului.

Astfel, principalele subiecte aduse în discuție pe parcursul întâlnirii au fost: riscul în practicarea alpinismului în munții înalți, riscul în sport sau în activitățile sportive de performanță, evaluat dintr-o perspectivă filosofică, risc și responsabilitate din perspectiva teologiei morale, etica riscurilor în sport, etica în viața de zi cu zi etc. În cadrul discuțiilor de grup - partea practică a întâlnirilor asociației - au fost dezvoltate, în paralel, câteva teme legate de riscurile în viața de familie, riscurile la locul de muncă sau riscurile în afaceri. Aici, fiecare participant a subliniat aspectele impor-

tante legate de aceste tematici, atât din perspectiva propriei experiențe, cât și din cea a contextului național, social, cultural, religios, specific țării sale de proveniență.

Din perspectivă moral-teologică, se ridică anumite întrebări: Cât de mult ne supunem riscurilor în viața cotidiană atât pe noi înșine, cât și pe ceilalți? Cât de mult suntem capabili să riscăm în anumite cazuri pentru a ne îndeplini un ideal? Acestor întrebări, și multor altora de acest gen, putem să le oferim un răspuns doar în măsura în care ne asumăm deplin răspunderea pentru faptele noastre, cât și pentru urmările acestora, în timp. A conștientiza faptul că ne supunem anumitor riscuri, în anumite situații, poate să trezească în fiecare dintre noi puterea discernământului, singura capabilă să aducă provocărilor o rezolvare cât mai pertinent posibilă. În fond, riscul poate să conducă atât spre succes și împlinire personală, dar poate la fel de ușor să ducă la eșec și spre anumite acțiuni care pot avea ca efect pierderea valorilor morale. Ceea ce este cu adevărat impresionant este faptul că fiecare persoană, în parte, deține propria viziune și motivație, care ne determină, sau nu, să acționăm în diferite situații concrete, inclusiv în situațiile riscante. Astfel, în fața oricărei împrejurări riscante ne situăm, avem datoria morală să ne asumăm provocarea cu demnitate, convingere și curaj, privind aceste încercări ale vieții ca mijloace prin care ne depășim potențialul nostru și ca modalități prin care înaintăm spre împlinirea personală.

„Viața cu riscuri – Riscuri în viață” - este, așadar, o temă de reflecție foarte actuală și provocatoare pentru vremurile agitate pe care le trăim! Dincolo însă de orice posibil răspuns, îndemnul și exemplul Mântuitorului Hristos rămân pe mai departe o certitudine și, în același timp, o mângâiere pentru creștinii de azi, anume aceea că, în curajul asumării riscurilor de orice fel, ne sunt date în chip potențial forța și garanția depășirii lor. De aceea, îndemnul Domnului Hristos din Ioan 16, 33 ar putea fi citit și astfel: „În viață *riscuri* veți avea; dar îndrăzniți Eu am biruit lumea!”.

O vocație atotcuprinzătoare: Liturghia bizantină. Arhim. Prof. Dr. Robert F. Taft S.J. s-a mutat la cele veșnice (9 ianuarie 1932 - 2 noiembrie 2018)

Cezar Login

În mesaj primit în după-amiaza zilei de 2 noiembrie anunța vestea mutării la Domnul a părintelui profesor Robert Francis Taft, S.J., distins preot, profesor de vocație și cercetător excepțional. Sincronizând, parcă, parcursul vieții sale cu calendarul liturgic, a trecut la cele veșnice chiar în ziua în care Biserica Romano-Catolică face pomenirea tuturor celor adormiți. Omeneste, vestea m-a întristat. Odată cu plecarea în eternitate a părintelui Taft, toți cei implicați în studiul dumnezeieștilor slujbe ale ritului bizantin – și nu numai – pierdem un *nume*, un cercetător de renume mondial în domeniul vast al istoriei ritului bizantin, în general, și al Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur, în special. Însă, pentru creștini, moartea nu este un sfârșit, ci doar o mare trecere; și părintele Robert Taft, începând din această zi, „slujește la Liturghia cerească” – după cum afirma mesajul care anunța mutarea sa la Domnul.

Scurtă notă biografică

Părintele Robert Taft s-a născut în Statele Unite ale Americii, la data de 9 ianuarie 1932. În perioada 1945-1949 a urmat liceul în localitatea natală Providence. În anul 1949 s-a alăturat Societății Iezuite. A urmat studiile de filosofie la Boston până în anul 1956. Următorii trei ani i-a petrecut la Bagdad, unde a predat limba engleză și a fost director al școlii. În anul 1957 l-a întâlnit pe viitorul său mentor, părintele Juan Mateos, întâlnire care i-a schimbat întreaga viață. Între anii 1959-1960 a studiat limba rusă la Institutul Rusesc al Universității Fordham. În 1960 a început studiile de teologie la Boston College, pe care le-a finalizat în anul 1964. Una dintre preocupările sale de bază a fost și învățarea de numeroase limbi străine.

În 1962 a primit aprobarea de trecere la ritul bizantin. La sfârșitul anului 1962 a fost hirotonit diacon, iar la 7 iunie 1963 preot.

După finalizarea studiilor în Statele Unite a plecat la Roma, unde și-a desfășurat studiile doctorale, sub îndrumarea părintelui Mateos, la Institutul Pontifical Oriental.

Deși a activat și în alte centre universitare, a fost profesor și cercetător la Institutul Pontifical Oriental din Roma până în momentul retragerii sale din activitate. În anul 2012 a părăsit definitiv Institutul în care a studiat, a predat și a trăit vreme de 46 de ani, retrăgându-se la Boston.

A publicat numeroase lucrări științifice (peste 800 de articole și cărți). Unul dintre cele mai importante titluri este lucrarea monumentală intitulată: *O istorie a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur*, proiectată în șase volume, din care a reușit să publice volumele II, IV, V și VI, iar volumul al III-lea, *Anafora*, este în curs de publicare.

Dintre lucrările sale au fost traduse în limba română: volumul al II-lea al lucrării menționate mai sus (partea 1: *Intrarea cea Mare*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2012 și ed. a 2-a în 2014; partea 2: *Apropierea de Jertfelnic*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2013); volumul al IV-lea: *Dipticele*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2008 (ed. a 2-a în curs de pregătire); *Ritul Bizantin: scurtă istorie*, Edit. Reîntregirea, Alba Iulia, 2008; *Liturgia. Model de rugăciune*. Edit. Galaxia Gutenberg, 2011. Traducerile în limba română ale volumelor al V-lea și al VI-lea ale *Istoriei Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur* sunt în curs de finalizare, urmând să fie publicate la Editura Renașterea din Cluj.

Biografia completă a părintelui Taft, semnată de Pr. Prof. Edward G. Farrugia, S.J., de Institutul Pontifical Oriental, este publicată în prefața volumului: Robert F. Taft, *O istorie a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur*, vol. IV: *Dipticele*, trad. C. Login, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2008, pp. xi-xxix. Lista publicațiilor sale până în anul 2008 apare în *ibid.*, pp. xxxi-bii.

Câteva amintiri...

Încă din primii ani de studiu sistematic al celebrărilor liturgice ale Bisericii Ortodoxe, care gravitează în jurul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii, am întâlnit în repetate rânduri studii impresionante, care prezentau originile și descriau detaliat parcursul istoric a ceea ce noi numim astăzi *ritul bizantin*. Multe dintre aceste studii erau semnate

de Robert F. Taft, despre care am aflat că este profesor la Institutul Pontifical Oriental din Roma. Calitatea lucrărilor, acuratețea informațiilor și pasiunea cu care erau prezentate izvoarele liturgice, abundența detaliilor și demersul logic urmat în descrierea și interpretarea lor m-au impresionat profund. Am realizat în acel moment că, în cazul în care dorim să înțelegem, să studiem și, mai ales, să trăim plenar Dumnezeiasca Liturghie trebuie să îi cunoaștem originea, dezvoltarea și conținutul teologic cât se poate de bine. Implicit, am făcut tot posibilul să obțin cărțile și articolele sale științifice.

În contextul interesului trezit de ciclul de cateheze liturgice despre Dumnezeiasca Liturghie, susținut în catedrala mitropolitană din Cluj de către vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu în anii 2005-2006, în cadrul cărora au fost făcute trimiteri repetate la dezvoltarea istorică a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur, pentru completarea tabloului istoric al dezvoltării Dumnezeieștii Liturghii și pentru a oferi cititorului român o bază de studiu acurat, am îndrăznit să îi scriu distinsului liturgist roman, cerându-i permisiunea traducerii în limba română a câtorva dintre articolele și cărțile semnate de el. Răspunsul nu s-a lăsat așteptat. Câteva zile mai târziu, primeam din partea sa permisiunea traducerii volumelor solicitate și, mai mult, eram pus în legătură și cu Institutul Pontifical Oriental, unde erau editate, pentru îndeplinirea formalităților necesare traducerii. Așa a luat naștere colecția *Liturgica* de la Editura Renașterea din Cluj-Napoca, deschisă cu un volum semnat părintele Juan Mateos, mentorul părintelui Taft, și în care au fost traduse până acum și trei volume semnate de părintele Taft, altele două urmând să apară.

Pot mărturisii în acest moment că activitatea de traducere a lucrărilor părintelui Robert m-a format în calitatea de student al istoriei Liturghiei și, ulterior, de liturgist; și continuă să mă formeze, metodele sale de lucru păstrându-și actualitatea și punându-și amprenta asupra modului personal de lucru.

***

După mai mulți ani de corespondență electronică, în toamnă anului 2011, spre sfârșitul lunii octombrie, am intenționat să îl vizitez pentru prima dată pe distinsul profesor în mediul său de lucru de la Institutul Pontifical Oriental din Roma. Am avut atunci ocazia să îl întâlnesc pe omul Robert Taft. A stabilit ziua și

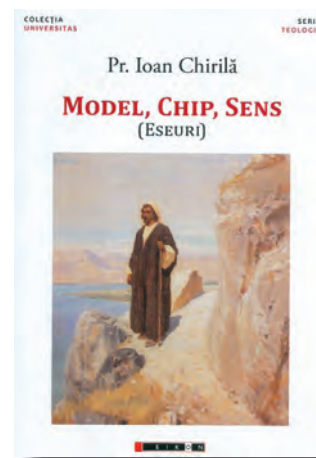
ora întâlnirii și le-a respectat cu punctualitate. Așa cum îl cunoașteam din descrieri, nu a ezitat să spună imediat ceea ce gândeste; în clipa întâlnirii, s-a uitat lung la mine și, probabil așteptând să întâlnească pe cineva mai în vârstă, a exclamat: „Ești atât de tânăr!”, expresie însoțită de un zâmbet larg. După o scurtă prezentare a bibliotecii, am avut plăcerea să văd întregul Institut Pontifical Oriental și Colegiul Rusesc învecinat avându-l ghid pe părintele Robert. După Institut, mi-a prezentat amănunțit și biserica bizantină, cu hramul Sfântului Antonie cel Mare, unde am avut și ocazia să îl văd slujind Dumnezeiasca Liturghie, despre care a scris atât de mult și pe care a celebrat-o întreaga sa viață. O întâlnire de neuitat, cu atât mai mult cu cât în următoarele luni a părăsit definitiv Roma, mutându-se la Boston. Curând, mi-a sugerat să mă înscriu în *Societatea de Liturgică Orientală*, fondată de el, și, în urma recomandării sale, am devenit membru al acestei Societăți în anul 2011.

Pentru ultima dată l-am întâlnit pe părintele Taft la *Congresul Societății de Liturgică Orientală*, desfășurat în luna iunie a anului 2014 la Seminarul Teologic Ortodox Sfântul Vladimir din New York. Pe lângă bucuria revederii, am putut asista la una dintre ultimele mari prezentări pe care le-a făcut, intitulată „Rămas bun tuturor: Cântecul de lebedă al unui cercetător în vârstă”. Spre sfârșitul conferinței, am fost profund emoționat și, în același timp, profund onorat să îl regălesc în sală în momentul în care a trebuit să îmi prezint propria lucrare.

În data de 9 ianuarie 2018, cu ocazia aniversării zilei sale de naștere, am avut bucuria să vorbesc telefonic cu părintele Taft pentru ultima dată.

După mutarea sa la Domnul se simte deja un gol. Dar, deși nu mai este în aceasta lume, părintele Robert Taft va dăinui prin lucrările sale și, cu siguranță, ne va purta în rugăciunile sale. Dumnezeu să îl odihnească în pace!

Veșnică pomenire!

Pr. Ioan CHIRILĂ, *Model, Chip, Sens (Eseuri)*, (Universitas, Seria Teologie), București, Eikon, 2017.

Se reproșează adesea cercetării teologice din ultimele decenii că este tributară unui limbaj de-a dreptul clișeizat, ce se adresează unui auditoriu specializat, fapt ce o face neatractivă și imposibil de diseminat în rândurile publicului larg. Conștient de acest fapt, părintele Ioan Chirilă, președintele Senatului universității clujene,

poet (autor al unor volume precum: *Urme pe cer* (Cluj-Napoca, Limes, 2016), *Fărăme de cer* (Cluj-Napoca, Limes, 2014), scriitor și cercetător cunoscut, încearcă să arate că se poate și altfel.

Cu oarecare șovăială, ce se vede și în modul în care își intitulează demersul, pe care-l plasează sub sintagma de eseu (fapt altminteri întâlnit și în cadrul altor volume, precum: *Scara cuvântului. Eseuri omiletice*, cuvânt înainte de Constantin Cubleșan, (Școala ardeleană de teologie), (Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2017), dânsul reușește totuși în paginile volumului intitulat: *Model, Chip, Sens*, apărut la editura Eikon din București în anul 2017, să ofere o antologie de texte teologice cu certă valoare literară, ce pot fi lecturate atât de către specialiști, cât și de către pasionații domeniului.

Volumul este prefațat de către domnul profesor Ovidiu Pecican, care, în paginile textului intitulat „Eseuri altminteri” (p. 5-9), justifică utilizarea termenului mai-sus pomenit în cadrul titlului, arătând că: „Deși eseu rămâne o specie augustă a literaturii, nu există nicio evidență că eseu teologic ori cel scris de teologi, fie în forme adânc expresive – și deci relevante din perspectivă literară – ar trebui cu necesitate subordonate literaturii, înțelese în chip restrâns și specializat. La fel cum eseuul unui om de știință se poate dovedi valoros și poate consacra un nume și în câmpul scrisului fără a-l face cu orice preț literat, la fel de bine eseistica autorilor de formație bisericească este validabilă axiologic, în câmpul mai larg al culturii, fără a o subordona cu tot dinadinsul literaturii” (p. 5).

Cuvântul prefațatorului este urmat apoi de cele trei secțiuni, inspirat intitulat. În cadrul celei dintâi, denumită „model”, cititorii se pot întâlni cu crochiurile sau portretele unor personalități de seamă ale culturii eclesiastice clujene sau ardelene precum: Arhiepiscopul Teofil Herineanu (p. 13-16) sau monahul scriitor Nicolae Steinhardt (p. 17-28), cu anumite eseuri teologice dedicate unor sintagme precum „Canaanul” (p. 29-41), sau unor evenimente precum Edictul de la Milan (p. 43-46), aniversarea a cinci veacuri și un sfert de la întemeierea mitropoliei de la Feleac (p. 47-51), cu texte dedicate dimensiunii de dialog restaurator a cărții Psalmilor (p. 61-67), polivalenței semantice a rugăciunii (p. 69-74), sau importanței teologico-practice a Șabatului (p. 75-77), în vreme ce, în cadrul celei de-a doua, ce este plasată sub genericul celui de-al doilea cuvânt din titlu, ei pot regăsi interesante texte privitoare la mesianismul Vechiului Testament (p. 97-114), teologia lui Origen (p. 115-124) și cea a Sfinților Ioan Casian din Dobrogea și Gherman (p. 125-130), cu personalitatea și activitatea celui care a rectorit Episcopia Clujului, Nicolae Ivan (p. 131-140), sau cu gândirea unor teologi sau literați precum părinții Nicolae Neaga (p. 141-144), Dumitru Stăniloae (p. 145-152), sau Gala Galaction (p. 153-162).

Paginile ultimei secțiuni (p. 173-257), alcătuită din eseuri consistente și interesant construite, deși sunt structurate ca texte epice, coerente și logice în expunere, lasă parcă să transpară o oarecare notă de lirism. Fire poetică, părintele Ioan Chirilă vorbește aici despre sens, pace, Ghetsimani, teoria și Creație, hristologie și alte elemente cu valoare fundamentală pentru teologia răsăriteană și nu numai. Valențele teologice ale eseurilor sale sunt incontestabile. Cele literare transpar și ele din exprimări precum: „Sub povara Crucii a căzut pe pământ Cuvântul, nicio aripă nu a prins vântul ca să i-L arunce peste față, doar mharma Veronicăi i-a adunat picurii vieții pentru noi; nicio putere nu s-a aplecat să-L ridice, doar Simon (silit și el!) a ridicat povara lumii de pe umeri-L zdrobiți pentru ca în noi, să se ridice Cuvântul, niciun fierar n-a furat cuiele, doar eu am deprins să fur Cuvântul ca să-L înfig ca un cui, în inima mea, să țâșnească înspre toți picurii-mi vieții ce prinde aripi ca un cal năpraznic ce fuge înspre toți aducântu-L precum într-o caleașcă aurită, un Domn, ce se plimbă spre vedere” (p. 247).

Garnisit cu texte diferite din perspectiva conținutului și al stilului, abundând de frumoase meditații teologice și texte de-a dreptul poetice, volumul *Model, Chip, Sens*, al părintelui Ioan Chirilă se constituie așadar într-o frumoasă *jertfă* pe altarul cercetării teologice și într-o *perla* a stilului, pe care autorul o oferă cititorilor contemporani cu dorința de a-i face să înțeleagă și trăiască altfel teologia, care se constituie cu certitudine într-un element dinamic și de o frumusețe permanentă pentru autorul însuși.

Ierom. Maxim Morariu

Theologia socialis

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Conceptul de *societate* comportă dimensiunea comunitară, adică un ansamblu unitar și o formă de unitate umană intrinsecă, manifestată nu doar prin petrecerea unui anumit timp împreună a unui grup de oameni, într-o companie mai mult sau mai puțin plăcută, ci și printr-un sistem organizat și fundamentat pe relații între oameni istoricește determinate la un anumit nivel sau pe mai multe paliere, adică de oameni care trăiesc laolaltă, fiind legați între ei prin anumite raporturi: religioase sau de credință, în primul rând, dar și legături naționale, statale, politice, economice, de schimb sau altele. Cu alte cuvinte, societatea, *koinonia* denotă o unitate, totalitatea oamenilor care formează o anumită colectivitate legată printr-un anumit factor coagulant, unificator sau de convergență, de tindere spre același țel a unei comunități.

Nucleul teologic al comuniunii

Iar din perspectivă teologică, etimologic, termenul grec care denumește societatea [gr. *κοινωνία*, *koinonia*] trimite în primul rând la acea comuniune interioară a credinței, având în centru *cumînecare* [desemnă în limba greacă prin același termen care înseamnă și societate, și anume *koinonia*], împărțșania cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, centrul vieții creștine, în părtășia Sfântului Duh, unindu-ne astfel cu Dumnezeu Tatăl, adică comuniunea și unirea omului cu întreaga Sfântă Treime. Acesta este miezul sau nucleul oricărei comuniuni multiplicat apoi și răspândite în cercuri concentrice și în alte dimensiuni ale existenței umane: societate, comunitate, colectivitate, națiune, familie etc.

Ecouri în societate

Așadar, printre multiplele aspecte sociale care preocupă Biserica și teologia ei, încercând să confere o perspectivă biblico-teologică sau bisericească asupra lor, se numără teme sociale cum ar fi secularizarea, proprietatea, munca, dreptul secular, războiul, morală familială sau sexuală, ecologia, știința, educația, efectele bioeticii asupra aproapelui, doctrinele politice și geopolitice, statul, națiunea etc. Toate aceste teme se află inevitabil în atenția teologilor și credincioșilor, în virtutea faptului că trăiesc și își desfășoară slujirea și activitatea într-o anumită perioadă istorică și într-un anumit context sau mediu social concret, iar cunoașterea și abordarea în cunoștință de cauză, din perspectivă teologică și bisericească, a acestei problematice sociale reprezintă un imperativ în conceperea, formularea și realizarea unei strategii pastoral-misionare concrete în vederea propunerii și aplicării de soluții creștine la provocări de factură socială, de înfruntare și combatere a derapajelor care riscă să altereze unitatea și existența însăși a Bisericii, de la adevărata conlucrare, ajutorare practică, filantropie și sfințire a oamenilor în Iisus Hristos prin Duhul Sfânt în această lume, pentru a dobândi deplin Împărăția cea veșnică a Tatălui în ceruri.

Theologia socialis ad extra

Abia în finalul lucrării Sale de mântuire și sfințire a oamenilor, Iisus Hristos îndeamnă pe ucenici la răspândirea *ad extra* al mesajului evanghelic și la transmiterea ontologică a izvăvirii prin actele sacramentale unificatoare. Caracterul social-istoric și educativ-misionar al activității teologice bisericești în abordarea temelor sociale se întemeiază pe înșeși cuvintele cu valoare testamentară ale Mântuitorului de după Învierea Sa din morți, adresate ucenicilor înainte de Înălțare: „Mergând, învățați [gr. *μαθητεύσατε*, *mathēteusate*] toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, învățându-le [gr. *διδάσκοντες*, *didaskontes*] să păzească toate câte v-am poruncit vouă...” (Mt 28, 19-20, ultimele două versete ale Evangheliei după Matei). Acest îndemn final al Mântuitorului dă seama de faptul că „lucrarea Apostolilor are o dinamică care este definită de două componente unificatoare: didactică - «învățându-le» - și sacramentală - «botezându-le»... Formula trinitară «în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh»... sintetizează taina neapropiată a dumnezeirii și subliniază că învățarea [«învățându-le»] se completează prin puterea harului lui Dumnezeu, pe când în componenta didactică, accentul este pus nu doar pe cunoașterea, ci pe împlinirea tuturor poruncilor: «Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă» (Mt 28, 20)”¹.

Tee Party libertarian în locul învățaturii sociale catolice?*

Ingeborg Gabriel

În urmă cu exact zece ani, prăbușirea Băncii americane Lehmann Brothers a declanșat o criză globală care a dus economia mondială la marginea prăpastiei. Catastrofa a putut fi evitată doar prin sprijinirea masivă a băncilor din bani publici. Consecințele acestei crize sunt resimțite până astăzi mai ales în Europa, iar pericolul unei prăbușiri de sistem este în continuare departe de a fi exclus. În această situație labilă din perspectiva economiei și a științelor economice, impulsuri libertariene din SUA (cu referire la Boston Tea Party, numită politic ca *Tea Party movement*) ajung acum și în Europa. State și instituții supra-statale europene și internaționale – inclusiv Băncile Centrale – sunt considerate drept lipsite de responsabilitate și țapi ispășitori. Acestea sunt discreditate, fiind catalogate drept inutile și șicanatoare, iar referința la datoriile publice mari nu lipsește niciodată. Faptul că datoriile publice au devenit periculoase abia prin *bail-outs*, rămâne neamintit. Promotor al acestei ideologii libertariene este Friedrich August v. Hayek (precum și alți reprezentanți ai școlii austriece de economie). Teoria sa economică (controversată), îndreptată împotriva totalitarismelor din timpul său, este acum redusă la ideea antreprenorului creativ ca motor al întregii prosperități economice, or complexitatea structurilor reale de proprietate este aici trecută cu vederea. În acest context, apropierea parțială de partidele politice de dreapta este greu de explicat și suspectă din punct de vedere politic. Un astfel de caz este cel al vicepreședintei Băncii Naționale a Austriei, numită de FPÖ, fostă directoară a Institutului Hayek. În Institutul Hayek din Germania, scindat în 2015 datorită diferitelor poziții față de naționalism, politicienii AfD sunt puternic reprezentați.

Încă și mai surprinzător este faptul că această ideologie simplistă, liberală de tip manchesterian își găsește adepți și în spațiul catolic, aceștia fiind înarmați cu argumente dintre cele mai grele. Susținătorii acestei ideologii învinovătesc învățătura socială catolică ca fiind incompetentă, colectivistă și prea de stat, deși critica fundamentală este îndreptată, în primul rând, împotriva papei Francisc - un papă considerat „de stânga”. Asta cu toate că avertismentele papei față de o industrie financiară excesivă și față de riscul crescând al excluziunii sunt împărțșite de economiști renumiți. Acum, desigur că se poate discuta despre punctele slabe ale învățaturii sociale catolice în evaluarea formelor economice moderne și dinamice, bazate pe acumularea de capital. Adversitatea fundamentală față de stat și instituții, specifică libertarienilor, contrazice însă din plin gândirea socială catolică. Aceștia trec cu vederea în primul rând că și economia liberală trăiește din premise pe care ea însăși nu le poate crea. Bunurile publice precum infrastructura, educația și sistemul de sănătate public contribuie esențial la stabilitatea și siguranța pe plan local. Obligația statului de a contribui la binele comun nu este însă relevantă strict din punct de vedere politic și economic; aceasta are și o deosebită însemnătate umană și etică. Pentru elaborarea concretă a politicii sociale trebuie purtate permanente lupte politice. Să pui la îndoială faptul că la baza societăților stă dreptatea socială (iar acum și cea ecologică, care pentru Hayek este un concept fără sens) și că, prin urmare, există responsabilități, este inacceptabil din perspectiva gândirii social-creștine. Nu în ultimul rând, criza financiară din 2008 a arătat tocmai acest lucru. Binele comun și solidaritatea nu pot fi realizate decât treptat. În clarificarea acestor întrebări teoretic-economice și economico-practice, învățătura socială catolică poate oferi orientări fundamentale. Pentru a realiza solidaritate într-o lume globalizată, este nevoie, pe lângă structuri, și de o anumită atitudine mentală care se hrănește din diferite izvoare. Structurile de solidaritate construite începând cu secolul XIX sunt, nu în ultimul rând, substratul instituțional al unei gândiri creștin-democrate. Distrugerea acesteia și înlocuirea ei cu un capitalism *laissez faire* ar fi un act absolut iresponsabil.

Traducere din germană de Cezar Marksteiner-Ungureanu

* Articol preluat cu acordul autoarei din publicația *Kolumne* (numărul din 14 sept 2018), care apare în cooperare cu Departamentul central al științelor sociale catolice, Mönchengladbach. Autoarea este profesoară la catedra de *Învățătura socială creștină și Etică Socială* în cadrul Facultății de Teologie Romano-Catolică a Universității Viena.

În ce constă diferența dintre grec-ortodox, rus-ortodox, sârb-ortodox?*

Anastasios Kallis

Pe baza acestei titulaturi, Biserica Ortodoxă apare ca o uniune de *Biserici naționale* care, în plus, prin existența lor, ar putea crea impresia că ar fi vorba despre confesiuni diferite. Faptul că granițele statale nu sunt identice cu cele juridictionale o arată clar exemplul Greciei, pe al cărei teritoriu nu sunt localizate doar eparhiile ale Bisericii autocefale grecești, ci un mare număr de eparhiile sunt alăturate ei doar administrativ, pentru că duhovnicește stau sub oblăduirea Patriarhatului Ecumenic, în timp ce doar eparhia *Cretei* și a *Dodekanesului* revin complet (și administrativ, și duhovnicește) acestui Patriarhat.

În urma evoluției politice și a izolării mai multor popoare ortodoxe s-a ajuns la punerea pe picior de egalitate a *Ortodoxiei* cu *națiunea respectivă*, în special deoarece credința ortodoxă a fost, peste secole, pentru multe dintre aceste popoare, singurul refugiu și păstrătoarea identității lor naționale. Între timp, circumstanțele politice negative care au creat această premisă s-au schimbat, jugul cuceritorilor și al tiranilor a slăbit, Cortina de Fier a căzut, iar schimbul de bunuri, de idei (precum concepțiile despre lume și viață) au devenit realitate, însă orizontul ecumenicității Ortodoxiei nu este complet înșeninat de norii trecutului ce-și aruncă umbra lor asupra prezentului. Nu este o problemă dogmatică, ci psihologic-traumatizantă, atunci când conceptul „grec”, spre exemplu, în cazul multor ortodocși bulgari, nu este asociat cu comuniunea în identitatea ortodoxă a celor două popoare, ci cu amintirea împăratului bizantin Vasile al II-lea (976-1025) care, datorită atitudinii sale față de bulgari, a primit denumirea de „*Bulgarohtonul*” (ucigătorul de bulgari), și cu cea a *Fanarioților*, elita greacă a Patriarhatului Ecumenic, al cărei rol a fost considerat o anexă a jugului osmanic.

Chiar și Biserica Bulgariei, la fel ca în cazul altor popoare slave, este elină în măsura în care a primit credința creștină în forma sa imprimată de cultura greacă, prin care a și obținut legătura culturală cu Europa. Calificativul „grec”, ca titulatură culturală a unei Biserici, își are până astăzi îndreptățirea sa pentru ortodocși, după cum se întâmplă cu adjectivul „roman” pentru catolicii de diferite naționalități care, pe baza tradiției culturale romane, se numesc pe sine „*romano-catolici*”, indiferent dacă sunt italieni, germani, scandinavi sau polonezi.

Biserica veche nu cunoaște conceptele de grec sau latin folosite în sensul de delimitare naționalistă, respectiv în cel de acuză reciprocă pentru falsificarea credinței creștine, deoarece credința și unicitatea botezului ca naștere din nou „în Hristos” unește dincolo de toate diferențele de naționalitate, cultură și de clasă: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască; pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Gal 3, 28). De aceea, comunitățile se formează din creștinii proveniți din toate clasele sociale, ce trăiesc într-o regiune geografică.

Principiul inculturației, conform căruia în Biserica veche credința a luat formă concretă în cultura respectivă și în situația specifică a oamenilor, își are încă și astăzi justificarea sa. Astfel nu este doar legitim, ci și necesar, să fie trăită credința în forme diverse în rândul popoarelor ortodoxe, în care sobornicitatea / catholicitatea ei se întrupează concret.

De exemplu, pentru un ortodox grec este o bucurie să vadă cum sârbii își cinstesc sfântul ocrotitor al familiei, în timp ce grecii înșiși leagă sărbătoarea comună a *Sfinților Trei Ierarhi* de educația și cultura națiunii lor, ai căror patroni sunt considerați: *Vasile cel Mare* († 379), *Grigore din Nazianz* († 390) și *Ioan Gura de Aur* († 407). În rădăcinarea Ortodoxiei în regiunea respectivă și diferitele forme de evlavie legate de aceasta – fiecare insulă grecească are propriul ei sfânt protector – sunt expresii ale bogăției, nu ale diferenței în credință.

Biserica Ortodoxă cea *una* se realizează în Rusia, Grecia, România, Bulgaria, America, Australia, Africa, peste tot în lume ca Biserica Ortodoxă din Grecia, Rusia, Serbia etc., nu însă ca rus-ortodoxă, grec-ortodoxă, sârb-ortodoxă etc., după cum, din păcate s-ar putea prezenta sau percepe, dintr-o obișnuință ce derutează.

Traducere din germană Cezar Marksteiner-Ungureanu

¹ Text preluat și tradus din: Anastasios KALLIS, *Das hätte ich gerne gewusst. 100 Fragen an einen orthodoxen Theologen* [Asta aș fi vrut să știu. 100 de întrebări adresate unui teolog ortodox], Münster 2003, pp. 34-36 (n. trd.).

¹ Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii, Misiune pe urmele lui Hristos, trad. din greacă de diac. Ștefan Toma, Editura Andreiana, Sibiu, 2013, p. 277.

„Bucură-te Sfinte Mare Mucenice Mina, mult-pătimitorul”

Marcel Muntean

Ntre sfinții pe care Biserica dreptmăritoare îi cinstește cu numele de *mari mucenici* se află și Sfântul Mina *făcător de minuni*, el este prăznuit pe data de 11 noiembrie împreună cu alți doi pătimitori pentru Hristos, Victor și Vichentie. Numele său are la bază un substantiv comun grecesc *μῆνας* (*mēnas*) ce desemnează cuvântul *lună*; la origini numele său a fost rostit sau scris și *Mēnas*¹. Sfântul s-a născut din părinții Eufemia și Eudoxius, în apropiere de orașul Memphis, vechea capitală a faraonilor din Egipt, în jurul anului 285.

Dorită cu multă dragoste prin rugăciunile părinților săi care erau creștini, va rămâne de timpuriu orfan de tată, la 11 ani, și, peste doar 3 ani, și de mama sa. Va continua profesia tatălui, care a fost dregător de rang înalt în armata romană, Egiptul fiind sub stăpânirea Romei încă înainte cu trei secole de a se naște Sfântul Mina. Va fi trimis ca ostaș în Asia Mică, în provincia Frigia. Aici, tânărul va găsi o comunitate de păgâni ce se închina la idoli, fiindu-i foarte greu să-și păstreze credința sa creștină. Împăratul Dioclețian, unul dintre cei mai iscușiți strategii, s-a dovedit a fi fost și unul dintre cei mai aprigi asupritori și prigonitori ai creștinilor. Astfel, între anii 303-304, a pornit, din porunca sa, cea mai crâncenă și crudă luptă cu cei ce îl cinsteau pe Dumnezeu cel în Treime proslăvit.

Văzând această mare prigoană și, mai cu seamă, fiind în neputința de a-i ajuta și salva pe semenii săi, Sfântul Mina părăsește armata și se retrage în deșert, timp de cinci ani, unde se va închina lui Hristos prin cinstire, post și rugăciune. Într-o zi, stând în rugăciune și contemplație, a văzut în cer mucenici, purtând cununi și a auzit o voce ce grăia: „Tot cel ce se ostenește pentru numele Domnului Iisus va primi astfel de cununi”.

După această experiență spirituală profundă, se va întoarce în orașul unde a fost oștean și, auzind că va fi o mare petrecere, s-a gândit că este cel mai prielnic moment să-l propovăduiască concetățenilor săi pe Dumnezeu.

Este prins și întemnițat din ordinul prefectului cetății, Pirrus. Dialogurile purtate, din dorința de a-l face pe mucenicul Mina să adere la cultul și închinarea la zei, vor fi fără rezultatul scontat. A fost supus, rând pe rând, la o serie de chinuri tot mai înverșunate: biciuit fără cruțare cu vine de bou, spânzurat și strujit cu gheare de fier, frecarea rănilor cu petice de păr, ars cu făclii, târât peste cărlige și cuie de fier, din nou bătut cu vergi de plumb, ca într-un final să i se taie capul, iar trupul său să fie aruncat în foc. Trupul său a fost salvat de câțiva creștini evlavioși.

După 313, rămășițele sale vor fi duse din Frigia în Alexandria, iar mai apoi se va înălța o biserică în amintirea Sfântului Mucenic.

Moaștele sale se află adăpostite în multe lăcașuri de cult, chiar și la noi în țară este cinstit în biserică ce îi poartă numele. Acest lăcaș de cult se află în capitală. Tot aici se află fragmente din Sfintele sale moaște, dăruite de la Sfântul Munte Athos și de la Mănăstirea Sfântul Mina din Alexandria în 1874.

În iconografie, Dionisie din Furna precizează că Sfântul Mare Mucenic Mina Egipteanul se zugrăvește sub chipul unui „bătrân cu barbă rotundă”². În același chip este descris și în ziua sa de pomenire, 11 noiembrie, unde se mai amintește că este din Cotiada, împreună cu „Victor și Vichentie diaconul, tineri, fiind căzniiți în felurite chipuri, primesc sfârșitul”³.

Sfântul Mare Mucenic Mina este reprezentat în iconografie, având veșminte asemănătoare sfinților militari, precum cu cele ale lui Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, respectiv: coif, platoșă, cingătoare, lance, sabie, scut, arc, săgeată, mantie și încălțări.

În acest fel, adică asemenea unui strateg, îl regăsim pictat, în picioare fiind, în naosul bisericilor noastre ortodoxe. Alături de el, în registrul de jos se găsesc și alți martiri și mucenici ai credinței străbune: Gheorghe, Dimitrie și Nestor, Artemie, Teodor Tiron și Teodor Stratilat, Sebastian, Mercurie, Iacov Persul, Procopie, Longin, Lupus și alții.

În icoane se înfățișează în câteva moduri, spre exemplu: apare bust, ținând în mână sa Sfânta Cruce, semn al martiriului său, și sulita, sau călărind un cal de culoare albă și tot în veșminte de războinic. Mantia sau tunica sa este, mai de fiecare dată, colorată în roșu, simbol al pătimirii sale pentru Hristos.

Printre cele mai vechi reprezentări reținem una ce provine din veacul al VI-lea, fiind adăpostită la Muzeul Luvru din Paris. Icoana ni-l evocă pe Sfânt în picioare, împreună cu Hristos ce ține Sfânta Evanghelie.

Un număr restrâns de icoane ni-l arată în picioare, cu

la fel și ținuta sa este demnă, monumentală. Frumoasa unduire a trupului athletic și mantia roșie - oranj ce cade drapată în spatele său, dau sentimentul unei mișcări în canonicitate și unitatea icoanei. La baza dalelor ritmate în nuanțe contrastante, dar armonice, se află scris numele zugrăvului din insula Creta - *Emmanuil Lambardos*.

În jur, de-o parte și de alta, sunt reprezentate minunile sale. Acestea încep în partea de sus, din stânga și se continuă până jos, urmând ca următoarele trei episoade să comporte aceeași rânduială, doar că ele sunt grupate în dreapta Marelui Mucenic.

Primul episod ni-l arată pe Sfânt în straie de oștean ce a venit pe cal (în reprezentare este pictat alături și calul său), muștrând pe cel ce l-a ucis și sfărțec pe neșăpătorul ce a înnoptat la el și care mergea să se închine la moaștele Mucenicului Mina. Vedem jos coșul sau coșnița în care a tăinuit mortul, pe cel ce zace întins și care mai apoi, prin rugăciunile Sfântului va fi înviat⁴.

Al doilea episod tâlcuiește întâmplarea cu cele două discuri de aur a lui Eutropie din Alexandria. Părându-i rău că cel cu dedicația Sfântului Mina a ieșit mai frumos a decis să nu îl mai dea, ținându-l pentru el. Scăparea discului respectiv în mare și înecarea aparentă a slugii sale a făcut ca el să se căiască și să ceară iertare pentru păcatul trufiei. Recunoscând că salvarea slugii și aflarea discului a venit din partea Sfântului.

În reprezentare îl vedem pe Eutropie jos, în centrul temei, având brațele întinse către discul ținut de sluga sa. Discul este pictat ca o medalie de aur.

A treia reprezentare ne înfățișează o femeie pe numele Sofia surprinsă în mișcare, arătând că vrea să meargă la biserica Sfântului. La picioarele ei și ale calului se vizualizează soldatul ce a vrut să o siluiască, acesta este căzut, dezonorat și certat de Sfântul „izbăvitor oamenilor de moarte năpraznică”⁵.

A patra scenă face apel imagistic la minunea vindecării unui șchiop și a unei femei mute în timp ce dormea lângă biserica Sfântului. Sfântul Mina l-a îndemnat pe cel olog să se atingă de haina femeii, și astfel se vor tămădui. Fapt dovedit de însănătoșirea celor doi suferinzi. Iconostasul din fundal simbolizează biserica, iar personajele apar cu perne roșii sub capete, spre a exprima somnul.

A cincea icoană descrie tăinuirea aurului unui evreu de către un creștin. Observăm pe cei doi stând la masă, în vreme ce, în dreapta, un tânăr slujbaş ridică inelul, basmaua și cheia lădiței cu aur. Acesta spune că cel ce l-a trimis prin intermediul soției creștinului, nu a fost altul, decât un ostaș călare (tânăr înspăimântător), adică Sfântul Mina. Creștinul face penitență, cerând iertare Sfântului, iar evreul se botează, convertindu-se religiei creștine⁶.

Ultima temă cu care se încheie ciclul aghiografic este martiriul Sfântului. Între un peisaj muntos și o clădire se desfășoară momentul tragic al tăierii capului bravului oștean. Sfântul, cu nimbul curăției, e ingenunchiat, având mâinile legate și capul aplecat, în vreme ce un tânăr ridică sabia, secondat de un ofițer în zale și coif.

Privind icoana, înțelegem talmăcirea ei și suntem impresionați de multitudinea de minuni pe care Sfântul Mare Mucenic Mina le-a făcut și le face în continuare spre slava lui Dumnezeu și a Sfintei Treimi, pe care îl chemăm în rugăciunile noastre, cinstindu-l în ziua prăznuirii sale: „Ca pe cel ce ești împreună vorbitor cu cei fără de trup și cu purtătorii de nevoie împreună-petrecător, adunându-ne cu credință, te laudăm pe tine, Sfinte Mare Mucenice Mina, cerând pace lumii și sufletelor noastre mare milă”⁷ (Tropar, glasul al 4-lea).

Sfântul Mina, Icoana cretană, Emmanuil Lambardos sec. al XVII-lea.

atributele recognoscibile, straie de oștean, având în jurul său scene sau episoade din viața sa, sau minunile sale, așa cum apare în icoana aghiografică de secol al XVII-lea, semnată de pictorul cretan, Emmanuil Lambardos.

În mijlocul icoanei se găsește *Sfântul Mina, mult-pătimitorul*, așa cum se citește în Condacul 1 al Acatistului său. Este cu atributele sale, Sfânta Cruce, sulita și scutul de oștean.

Cel mai important detaliu al Sfântului este portretul său, care nu seamănă cu nici un alt sfânt, de aceea el se evidențiază prin ovalul chipului, delicat, armonios, ce este încadrat de părul scurt, alb și buclat; totodată și barba îi este rotundă și rânduie în rotogoale simetrice, de asemenea de culoarea zăpezii. Nimbul circular desparte cele două cuvinte ale numelui său, înscrise cu litere purpurii *Ο Άγιος Μηνᾶς* – Sfântul Mina.

Deasupra sa un semicerc ne dă mărturie de *cerurile prea înalte* de unde izvorăsc razele sfințeniei. Zalele și platoșa sunt rafinat desenate și conturate, tivite cu modele decorative de aur. Portretul ne privește cu dârzenie și bărbăție,

¹ Aurelia Bălan-Mihailovici, *Dicționar onomastic creștin – repere etimologice și martirologice*, Ed. Sophia, București, 2009, p. 389.

² Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Ed. Sophia, București, 2010, p. 154.

³ *Ibidem*, p. 190.

⁴ *Mineul pe Noiembrie*, EIBMBOR, București, 2017, p. 204.

⁵ *Ibidem*, p. 205.

⁶ *Ibidem*, p. 206.

⁷ *Ceaslov*, Ed. IBMO., București, 1990, p. 422.

Agenda PS Vasile (octombrie 2018)

1 octombrie: Cu ocazia sărbătorii „Acoperământul Maicii Domnului”, la Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește efonise și binecuvântări.

7 octombrie: În „Duminica a XX după Rusalii”, este prezent la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, participând activ prin rostirea de efonise și binecuvântări;

14 octombrie: În ziua prăznuirii „Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași”, este prezent la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește efonise și binecuvântări.

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (octombrie 2018)

Studentii Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca au participat, luni, 1 octombrie 2018, alături de dascălii lor, la deschiderea festivă a cursurilor. În paraclisul facultății a fost oficiată Sfânta Liturghie de un sobor de părinți profesori.

Pr. conf. univ. dr. Gabriel-Viorel Gărdan a susținut un cuvânt de învățătură. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de Corul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

Evenimentul a continuat în după-amiaza aceleiași zile, în Aula Facultății, cu o prelegere inaugurală susținută de Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perșa, cu tema *Teologia academică și viața duhovnicească. O reevaluare ortodoxă*, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, care le-a adresat apoi studenților un cuvânt duhovnicesc.

De asemenea, au mai susținut alocuțiuni Prof. univ. dr. Călin Rus, prorector al Universității Babeș-Bolyai, președintele Senatului Universității Babeș-Bolyai, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității și Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă.

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca intră în anul universitar 2018-2019 cu un număr de 570 studenți, înmatriculați la nivel licență, la cele patru specializări: *Teologie pastorală, Teologie didactică, Teologie asistență socială și Artă sacră* și la nivel master, la cele șase programe de studiu: *Doctrină și hermeneutică creștin-ortodoxă, Ortodoxie românească și viață liturgică, Pastorație și duhovnicie, Artă sacră (conservarea, restaurarea și crearea bunurilor culturale), Bioetică – morală, etică și deontologie și Consiliere pastorală și asistență psihosocială.*

La emisiunea: *Da, pentru familia ta*, edițiile speciale, realizate de postul de televiziune TRINITAS al Patriarhiei Române au participat: luni 1 octombrie 2018 Conf. univ. dr. Radu Preda, iar marți, 2 octombrie 2018 Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

În cadrul Școlii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran” a avut loc joi 4 octombrie 2018 susținerea publică a tezei de doctorat a d-lui MĂRGINEAN Emil Mircea: *Ascetism contemporan la părinții Sofronie Saharov, Emilianos Simonopetritul și Basil Pennington. Conceptualizare și studiu comparat*, specializarea Teologie morală și spiritualitate ortodoxă, sub îndrumarea IPS Pr. prof. univ. dr. Andrei Andreicuț.

Vineri, 4 octombrie 2018 în cadrul Festivalului Internațional de Carte „Transilvania”, a VI-a ediție, a avut loc lansarea volumului recent apărut la Editura Renașterea, cu titlul: *Domnitorul Mihai Viteazul (1593-1601), erou al națiunii române și martir al Bisericii străbune*, semnată de Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru.

Au luat cuvântul: conf. univ. dr. Ion Cârja de la Facultatea de Istorie și Filosofie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, părintele Moraru - autorul cărții și Pr. dr. Cătălin Pălimaru, directorul Editurii „Renașterea”.

La eveniment a participat Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei.

În perioada 8-10 octombrie 2018, la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman” din cadrul Universității din Oradea s-a desfășurat cel de al VIII-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din cuprinsul Patriarhiei Române sub genericul: *Contribuția Bisericii și a teologiei ortodoxe pentru unitatea de credință și de neam și întrunirea Colegiului Decanilor*. Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca a fost reprezentată de: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății, Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea, prode-

can și Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, care a susținut prelegerea cu titlul: *Fundamentele biblice ale unității de credință creștină. Ortodoxia mărturisirii.*

Miercuri, 10 octombrie 2018, la Casa de Cultură a Studenților, sub egida Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului și a Organizației Creștine „Agape. Prețuim Familia”, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut conferința: *Încercările vieții. De ce? Încotro?*

Joi, 11 octombrie, la Năsăud, lansarea volumului omagial *30 de ani «un nou început». În onoare Protopop Ioan Dâmbu, la împlinirea a trei decenii de slujire ca protoiereu al Țării Năsăudului.*

Au participat Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, sociologul Vasile Sebastian Dâncu, conf. univ. dr. Radu Preda - directorul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă - președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și Pr. Ioan Pinte - directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud.

În perioada 12-14 octombrie 2018, la Beclean, a avut loc Conferința Internațională *Educație, religie, familie în societatea contemporană*, ediția a II-a, organizată de Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Departamentul de Științe ale Educației, în parteneriat cu Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și Protopopiatul Ortodox Beclean. La eveniment au participat peste 200 de persoane: preoți, teologi, profesori, specialiști din domeniul educației. Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a fost reprezentată de președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

Duminică, 14 octombrie 2018, a fost oficiată slujba de sfințire a bisericii mănăstirii „Sfânta Cuvioasă Parascheva” de la Râșca Transilvană de Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, împreună cu Preasfințitul Macarie, Episcopul Europei de Nord, încon-jurați de un sobor impresionant de preoți și diaconi. Răspunsurile la strană au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transilvanica” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății.

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat în zilele de 15 și 16 octombrie 2018 un master class de pictură bizantină. Invitat a fost dl. Alexandru Nicolau membru al Comisiei de pictură bisericească a Patriarhiei Române. Programul a cuprins prezentarea: *De ce și cum în deprinderea meșteșugului*, demonstrație practică: realizarea unui fragment de frescă și analiza stilistică a unor icoane - detalii și ansamblu. Despre iconografia picturii murale.

Marți 16 octombrie 2018, în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca a avut loc Festivitatea de deschidere a *Zilelor Academice Clujene*. Între invitați s-au numărat IPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei al Clujului, Acad. Ioan Aurel Pop, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” și Președinte al Academiei Române, Acad. Emil Burzo, Președintele Filialei Clujene a Academiei Române. Întâlnirea a fost încununată cu susținerea unui concert de muzică românească de către Corul de Cameră „Psalmodia Transilvanica” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Părintele Decan Vasile Stanciu.

Joi 16 octombrie 2018, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și Centrul de Dialog între Teologie și Filosofie al Universității Babeș-Bolyai a organizat conferința cu titlul: *Iubirea la părintele Stăniloae. O deschidere teo-fenomenologică* susținută de lect. univ. dr. Nicolae Turcan.

În zilele de 19 și 20 octombrie 2018, a avut loc la Deva, în organizarea Episcopiei Devei și Hunedoarei, Simpozionul cu caracter internațional *Credință – Unitate – Națiune*, pe teme de teologie și istorie. Din partea facultății noastre au participat cu referate: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă - președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, Pr. prof. univ. dr. Ioan Vasile Leb, Pr. conf. univ. dr. Gabriel Viorel Gărdan și Drd. Mircea-Gheorghe Abrudan.

În cursul lunii octombrie au avut loc în cadrul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului Conferințele preoțești de toamnă 2018, prezidate de IPS Arhiepiscop și Mitropolit ANDREI, cu tema unică la nivelul întregii Patriarhii Române: *Anul comemorativ al făuritorilor Marii Uniri și anul omagial al unității de credință și neam*. În cadrul acestora Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perșa a susținut prelegerea cu titlul: *Relația Bisericii - stat în lumea europeană*: - luni, 8 octombrie 2018 - Protopopiatul Turda; - marți, 9 octombrie 2018 - Protopopiatul Bistrița; - joi, 11 octombrie 2018 - Protopopiatul Huedin; - marți, 16 octombrie 2018 - Protopopiatul Năsăud; - joi, 18 octombrie 2018 - Protopopiatul Gherla; - marți, 23 octombrie 2018 - Protopopiatul Beclean; - joi, 25 octombrie 2018 - Protopopiatul Dej.

Pentru clericii din Protopopiatele Cluj I și Cluj II, Conferința semestrială de toamnă a avut loc luni, 15 octombrie 2018 în Aula Campusu-

lui Teologic Ortodox „Nicolae Iovan” din Cluj-Napoca și a fost prezentată de Acad. Prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române și Rectorul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

În perioada 21-23 octombrie 2018, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a fost oaspetele Facultății de Teologie Catolică din Padova. Acesta s-a întâlnit cu decanul Facultății din Padova, prof. Roberto Tommasi, iar în urma întrevederii s-a stabilit de comun acord inițierea unei colaborări între cele două instituții de învățământ superior. Astfel că, în luna februarie a anului 2019, prof. Roberto Tommasi va vizita Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

În perioada 22-23 octombrie 2018 Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova a organizat Simpozionul Național *Isihasmul românesc: tradiție și actualitate*, Facultatea noastră a fost reprezentată de Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa, care a susținut comunicarea: *Sfântul Isaac Sirul și tradiția filocalică românească*, și drd. Mădălin-Gheorghe Lucian Trohonel care a susținut comunicarea: *Sfântul Irodion de la Lainici - fragmentarium românesc de trăire isihastă*.

În perioada 23-25 octombrie 2018 Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din cadrul Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași a organizat Simpozionul Național *Unirea de la 1918 Împlinirea așteptărilor unui neam încercat și a rugăciunilor Bisericii lui*. Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean a susținut comunicarea cu titlul: *Pictura Catedralei încoronării de la Alba Iulia de Costin Petrescu*.

În zilele de 24 și 25 octombrie 2018 la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității din Craiova a avut loc Simpozionul Internațional *Stat și societate. Credință și unitate națională*. Din partea Facultății noastre a participat Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuța care a susținut comunicarea: *Instituția protopopiatului și Marea Unire de la 1 Decembrie 1918*.

În perioada, 26-28 octombrie 2018, corul de cameră, Psalmodia Transilvanica, al Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății, a participat la un festival coral concurs, în orașul Sremska Mitrovita, Serbia. Invitația a fost adresată de către Episcopia Ortodoxă de Carloviț. În ziua de 26 octombrie, de sărbătoare Sfintei Preacuvioase Paraschiva, pe stil vechi, corala a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie, în biserica ortodoxă din Sremska, iar de la ora 12.30 a intrat în competiție alături de alte 11 formații corale prezente la concurs, toate provenind din spațiul ex-iugoslav: Macedonia, Kosovo, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina. Juriul a fost format din personalități marcante ale vieții muzicale din Serbia: Vesna Sout, Predrag Iocovni, Rade Radovni. Corul de cameră Psalmodia Transilvanica a interpretat următoarele piese muzicale: „Graiurile mele” (Alex. Delcea), solist pr. dr. Gavril Varva; „Cred Doamne” (Stefan Andronic); „Lino Lean” și „De doi” (Nicolae Ursu), solist pr. dr. Florin Simionca; „Doina și hora cu strigături” (Nicolae Lungu), solist pr. dr. Florin Simionca. În urma deliberării, formația clujeană a fost declarată câștigătoare, obținând premiul I. Festivitatea de premiere a avut loc într-un vechi amfiteatru din centrul orașului, pe ruinele vechiului oraș roman Sirmium, în prezența PS Vasile de Carloviț și PS Mitrofan episcopul sârbilor ortodocși din Canada și a unui mare număr de credincioși. Prin ținuta academică și prestanță elevată, corul de cameră Psalmodia Transilvanica s-a dovedit a fi, încă o dată, un excelent ambasador al României și al Bisericii Ortodoxe Române. Sperăm ca această prezență să constituie și un motiv suplimentar de întărire a comuniunii între bisericile și țările noastre.

Luni, 29 octombrie 2018 Protopopiatul Ortodox Român Cluj II, cu binecuvântarea și participarea IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a organizat la biserica Pogorârea Sfântului Duh din cartierul Grigorescu Întâlnirea tinerilor ortodocși din Cluj-Napoca, cu tema: *Tinerețea între real și virtual*. Invitat a fost Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perșa.

La Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, s-a desfășurat, în perioada 30-31 octombrie 2018, Simpozionul național: *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire de la 1918. Contribuția Teologiei arădene. Facultatea noastră a fost reprezentată de* Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă - președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, care a susținut referatul: „Unitatea Sfintei Scripturi, fundament al unității mărturisirii și al slujirii”, Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea (prodecan), care a susținut referatul: „Identitatea națională și identitatea fluidă. Provocări ale postmodernismului la 100 de ani de la Marea Unire (1918-2018)”, Pr. prof. univ. dr. Valer Bel, care a susținut referatul: „Unitatea în credință - teme al unității neamului”, Drd. Mircea-Gheorghe Abrudan, care a susținut referatul: „Preoți ai Episcopiei Aradului - făuritori ai Marii Uniri”.

Dacian But-Căpușan

IPS ANDREI MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În fiecare **vineri**, între orele 8.00 și 10.00, predă cursul de Spiritualitate pentru studenții din anii III și IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertziene”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri și vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Octombrie 2018

1 octombrie (Acoperământul Maicii Domnului): În Aula Magana a Universității „Babeș Bolyai”, participă la deschiderea noului an universitar. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

La mănăstirea de la Florești, protopopiatul Cluj II, cu prilejul hramului, pe altarul de vară, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

La Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, prezidează ședința Consiliului Profesorat. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În aula mare a Facultății de Teologie, participă la deschiderea noului an universitar. Rostește o rugăciune de binecuvântare și un cuvânt duhovnicesc.

2 octombrie: La sediul protopopiatului Huedin, prezidează festivitatea de inaugurare a noii frecvențe locale a postului de radio „Renașterea”. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Conferă PC Arhid. Dan Grigore Văscu, directorul tehnic al postului de radio al Arhiepiscopiei, Ordinul „Mihai Vodă” pentru clerici, iar domnului Emil Metea și doamnelor Simona Vlasa, Maria Leșe și Doina Dejica, ostenitori ai aceluiași post de radio, Ordinul „Mihai Vodă” pentru mireni. Este însoțit de PC Pr. Iustin Tira, vicarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Ioan Bizău, directorul postului de radio „Renașterea”.

3 octombrie: În capela mortuară din Cimitirul Orășenesc din Huedin, oficiază slujba de înmormântare a tinerilor Cristian Ionuț Badiu și Radu Daniel Sorcoi. Rostește un cuvânt de mângâiere.

Primește la reședință pe Preasfințitul Părinte Sofroniu, Episcopul Ortodox Român al Oradiei, cărui îi conferă „Engolpionul și Crucea Transilvană”.

La Opera Română, împreună cu PS Sofroniu, asistă la spectacolul „Madama Butterfly”.

4 octombrie: La Facultatea de Teologie, asistă, în calitate de îndrumător, la susținerea publică a Tezei de Doctorat a teologului Emil Mărginean.

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sf. Apostol Andrei” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca.

5 octombrie: În cadrul Târgului de carte „Transilvania”, organizat în Piața Unirii din Cluj-Napoca, participă la momentul festiv al lansării volumelor: „Domnitorul Mihai Viteazul (1593-1601), erou al națiunii române și martir al Bisericii Străbune”, al părintelui profesor Alexandru Moraru, și „Părintele Nicolae Planas, Sfântul Păstor”, al lui Dimitris Ferousis, apărute la Editura „Renașterea”. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În cadrul Târgului de carte „Transilvania”, participă la momentul festiv al lansării volumelor „Descriptio Basarabiae. Basarabia în cinci secole de cartografie” a autorilor Adrian Năstase, Mihai Gribincea și Ovidiu Dumitru și „Historia Transilvaniae” scrisă de Adrian Năstase, Ioan-Aurel Pop și Mihai Gribincea. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Bunei-Vestiri și rostește un cuvânt de învățătură.

6 octombrie: Slujește Sfânta Liturghie în capela Spitalului Județean din Cluj-Napoca (slujitor: Pr. Ioan Cosma). Rostește cuvântul de învățătură.

În paraclisul Mănăstirii „Sfânta Elisabeta” din Cluj-Napoca, oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Efreem Munteanu. Rostește un cuvânt de învățătură.

În localitatea Ciceu Giurgești, protopopiatul Năsăud (paroh: Pr. Dan Constantin Iftimi), participă la simpozionul dedicat împlinirii a 190 ani de la construirea bisericii parohiale. Oficiază o slujbă de Te-Deum și rostește un cuvânt duhovnicesc.

7 octombrie: În parohia Recea Mare din județul Sălaj, împreună cu PS Părinte Petroniu, Episcopul Sălajului, săvârșește slujba de sfințire a noii biserici. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Acordă părintelui paroh, Mihai Dobocan, consilierul cultural al Episcopiei Sălajului, distincția „Crucea Transilvană”. Conferă domnului Ludovic Breda, primarul comunei Virșolț, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

8 octombrie: În biserica parohiei Opișani I din Turda, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Participă la momentul festiv al lansării celei de-a doua ediții a volumului dedicat preotului martir Ioan Opiș.

Pe explanada din fața bisericii parohiei Opișani I (parohi: Pr. Dumitru Pop și Pr. Alexandru Sima), săvârșește slujba Parastasului pentru preotul martir Ioan Opiș și participă la ceremonialul cultural organizat cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la mutarea la Domnul a acestuia. Rostește un cuvânt evocator. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În Catedrala Mitropolitană, oficiază slujba Parastasului pentru poetul Ioan Alexandru. Rostește un cuvânt evocator.

La Restaurantul „Talisman” din cartierul clujean Zorilor, se întâlnește cu tinerii implicați în promovarea, în Cluj-Napoca, a referendumului pentru definirea familiei. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

9 octombrie: La sediul protopopiatului Bistrița, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Oficiază slujba de binecuvântare a Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Bistrița (paroh: Pr. Arghir Vlașin). Rostește un cuvânt de învățătură.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, înconjurat de mulțime de credincioși prezenți la hramul Sfintei Cuvioase Paraschiva la mănăstirea Râșca Transilvană (Protopopiatul Huedin), prilej cu care a săvârșit slujba de sfințire a bisericii mănăstirii și a noului Altar de vară, împreună cu PS Episcop Macarie al Europei de Nord, 14 octombrie.

Face o vizită la Spitalul Județean Bistrița-Năsăud. Este însoțit de PC Pr. Vasile Nemeș, inspectorul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

La Muzeul Mitropoliei de la demisolul Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, participă la momentul festiv al lansării volumului „Părinții mei duhovnicești – mărturie și trăiri: Arsenie Papioc și Petroniu Tănase” a ierodiaconului Iustinian Stoica de la Sfântul Munte Athos. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

10 octombrie: Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca.

11 octombrie: La sediul protopopiatului Năsăud, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În sala de ședințe a protopopiatului Năsăud, participă la momentul festiv al lansării volumului „30 ani – un nou început”, dedicat părintelui protopop Ioan Dâmbu, coordonat de PC Pr. Georgică Cira și PC Pr. Paul Gavriloiu. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PC Pr. Iustin Tira, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

La Cinema „Pacea” din Gherla, asistă la Gala Laureatilor a participanților la concursul „Bucuria de a fi român”, organizat de

protopopiatul Gherla. Rostește un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de PC Pr. Ioan Buftea, protopopul Dejului.

12 octombrie: În Biserica „Sfântul Apostol Andrei” din Beclean (parohi: Prot. Doru Vincențiu Zinveliu și Claudiu Zinveliu), participă la deschiderea oficială a Conferinței Internaționale „Educație, religie, familie în societatea contemporană”. Susține o alocuțiune. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

13 octombrie: În biserica din Stupini, protopopiatul Beclean, săvârșește Sfânta Liturghie cu prilejul împlinirii a 700 ani de atestare documentară a localității. Rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon, pe tânărul Ioan Silivan Someșan. Acordă părintelui paroh, Ilie Lucian Oltenaș, distincția „Crucea Arhiepiscopală”. Conferă domnului primar, Ioan Mate, primarul comunei Sânmihaiu de Câmpie, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”.

Săvârșește slujba de binecuvântare a noii Capele mortuare din Stupini. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Săvârșește slujba de sfințire a noului Monument închinat eroilor din localitatea Stupini. Rostește un cuvânt de învățătură. Asistă la ceremonialul cultural și militar organizat cu acest prilej.

Săvârșește o slujbă de binecuvântare a noului Cămin Cultural din Stupini.

În biserica din Sita, protopopiatul Beclean, oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Petru, fiul părintelui paroh, Tudor Daneș. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Biserica „Sfântul Alexandru” de pe Bulevardul Muncii din Cluj-Napoca (paroh: Pr. Claudiu Melean), participă la Întâlnirea națională a tinerilor din Asociația „Oastea Domnului”. Rostește un cuvânt de învățătură.

La mănăstirea de la Râșca Transilvană, în ajunul hramului, primește pe Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord.

14 octombrie (Sfânta Cuvioasă Parascheva): Cu prilejul hramului, împreună cu PS Macarie, săvârșește slujba de sfințire a bisericii mănăstirii de la Râșca Transilvană și cea de sfințire a noului Altar de vară. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Sopor de Câmpie, pe diaconul Ioan Silivan Someșan. Hirotonește întru arhimandrit, pe PCuv. Protos. Casian Ioana, starețul mănăstirii. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Ioan Bizău, directorul postului de radio „Renașterea”.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

15 octombrie: În aula Facultății de Teologie, prezidează conferința de toamnă cu preoții din protopopiatele Cluj I și Cluj II. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Asistă la conferința susținută cu acest prilej de Academicianul Ioan Aurel Pop, rectorul Universității „Babeș Bolyai” și președintele Academiei Române. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În biserica din Mititei, protopopiatul Năsăud, oficiază slujba înmormântării adormitului întru Domnul, preot Grigore Fontul, fost paroh în localitatea Tăure. Rostește un cuvânt de mângâiere. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Ciui, protopop de Cluj II.

Face o vizită la noua casă parohială din Mititei, protopopiatul Năsăud (paroh: Pr. Călin Imbuzan).

16 octombrie: În Aula Magna a Universității „Babeș Bolyai”, participă la manifestările organizate cu prilejul Zilelor Academice Clujene. Rostește o alocuțiune.

Săvârșește slujba de sfințire a unei Plăci Comemorative amplasată pe clădirea filialei Cluj a Academiei Române.

În sala de festivități a Hotelului „Silva” din Sibiu, se întâlnește cu foștii colegi de la Institutul Teologic, la împlinirea a 40 ani de la absolvire. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

17 octombrie: În Capela mortuară din Budești, protopopiatul Bedean (paroh: Pr. Claudiu Teodor Șumandea), oficiază o slujbă funebă la căpătâiul adormitului întru Domnul, Vasile, tatăl părintelui profesor Stelian Tofană de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca. Rostește un cuvânt de mângâiere. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și de PCuv. Arhim. Benedict Vesa, secretarul eparhial.

18 octombrie: La sediul protopopiatului Gherla, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În parohia Cubleșu Someșan, protopopiatul Gherla (paroh: Pr. Zaharie Traian Todoran), săvârșește slujba de sfințire a unei noi Troițe ridicată în memoria părintelui Gavriil Miholca, la împlinirea a 30 ani de la mutarea la Domnul. Săvârșește slujba Parastasului și rostește un cuvânt evocator. Participă la momentul festiv al lansării volumului „Părintele Gavriil Miholca – Evocări, amintiri și cuvinte de învățătură”. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

19 octombrie: La Mănăstirea Cășiel, protopopiatul Dej, îi binecuvintează pe participanții la Întâlnirea Națională Anuală a Asociațiilor „Pro Vita”. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Sala „Nicolae Ivan” din incinta Centrului Eparhial, îi binecuvintează pe tinerii aflați în excursia „Pe urmele făuritorilor Marii Uniri”, organizată de Centrul de Tineret „Ioan Bunea” de la Sângeorz-Băi (coordonator: Pr. Paul Gavrioloie).

20 octombrie: Săvârșește Sfânta Liturghie pe Altarul de vară al bisericii din Jucu de Jos, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Ioan Gătej). Rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon, pe tânărul Tudor Călin Lazăr. Conferă domnului Valentin Dorel Pojar, primarul comunei Jucu, Ordinul „Mihai Vodă”. Asistă la momentul instalării noului preot paroh, Marius Abrudan.

Oficiază slujba de binecuvântare a noii Capele mortuare din localitate și a Sălii multifuncționale din proximitate. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană, oficiază Taina Sfintei Cununii pentru tinerii Flavius-Lucian-Valentin-Gheorghe și Alina Niculina Milășan. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernia, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

La Muzeul Mitropoliei de la demisolul catedralei, participă la momentul festiv al lansării ediției bilingve româno/franceză a volumului „Fiule, m-am vrut să-ți fiu, candelă de ceas târziu...” a PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

21 octombrie (Sfinții Mărturisitori Ardeleni): Cu prilejul hramului, în paraisul Mănăstirii „Petru Rareș Vodă” de la Ciceu Corabia, săvârșește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Bobâlna, pe diaconul Tudor Călin Lazăr.

În Biserica „Sfântul Ierarh Nectarie” din Dej (paroh: Prot. Ioan Bufta), oficiază Taina Sfântului Botez pentru prunca Maria, fiica părintelui Vlad Ciceo de la parohia Vultureni, protopopiatul Cluj I. Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

22 octombrie: În curtea Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae” din Huedin (parohi: Prot. Dan Lupușan și Pr. Ioan Morcan), săvârșește slujba de sfințire a noii cruci ce străjuiește mormântul protopopului martir Aurel Munteanu și al locotenentului martir Gheorghe Nicula. Săvârșește slujba Parastasului și rostește un cuvânt evocator. Conferă domnilor Ioan Pașcalău și Cristian Claudiu Filip, Ordinul „Mihai Vodă”.

În Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae” din Huedin, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de domnul Liciniu Câmpean, consilierul misionar-social al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

Acordă un interviu pentru un film documentar dedicat Centenarului Marii Uniri.

În Sala „Auditorium Maximum” a Casei Universitarilor, asistă la Conferința „Cum s-a înfăptuit Marea Unire?”, susținută de domnul Academician Ioan Aurel Pop, rectorul Universității „Babeș Bolyai” și președintele Academiei Române.

23 octombrie: La sediul protopopiatului Beclean, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În curtea bisericii din Chețiu, protopopiatul Beclean (paroh: Pr. Teodor Marius Cornea) săvârșește slujba de resfințire a crucii ce străjuiește mormântul preotului Alexandru Cherebețiu, delegat al românilor la Adunarea de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. Săvârșește slujba Parastasului și rostește un cuvânt de învățătură.

La Căminul Cultural din Bozieș, filie a parohiei Chețiu, asistă la Conferința „Mărturii inedite despre personalitatea unui om care se refuză uitării” și la spectacolul folcloric susținut de Grupul „Unirea” al parohiei Chețiu. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, înconjurat de preoții Protopopiatului Huedin și oficialitățile orașului, în curtea Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae” din Huedin (parohi: Prot. Dan Lupușan, protopopul Huedinului, și Pr. Ioan Morcan), săvârșește slujba de sfințire a noii cruci ce străjuiește mormântul protopopului martir Aurel Munteanu și al locotenentului martir Gheorghe Nicula, prilej cu care săvârșește și slujba Parastasului și rostește un cuvânt evocator, 22 octombrie, 2018.

24 octombrie: Face o vizită pe șantierul Centrului de Tineret de la Cămpenești, protopopiatul Cluj I.

25 octombrie: La Reședința Patriarhală din București, sub con-

ducerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Pe Altarul de vară al Catedralei Patriarhale din București, cu binecuvântarea Părintelui Patriarh Daniel, săvârșește slujba Privegherii (Vecernia, Litie și Utrenia) Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor. Rostește un cuvânt de învățătură.

27 octombrie (Sfântul Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor): Pe Altarul de vară din Dealul Mitropoliei din București, sub protia PF Părinte Daniel, în sobor de arhierie, slujește la Sfânta Liturghie.

28 octombrie: Săvârșește slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Dimitrie cel Nou” din cartierul clujean Gheorgheni. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon, pe tânărul Lucian Nicodim Codreanu. Acordă părintelui paroh, Iacob Cismaș și părintelui vicar, Iustin Tira, distincția „Crucea Transilvană”. Acordă părintelui slujitor, Andrei Dutca și părintelui Damian Tuluc, pictorul bisericii, distincția „Crucea Arhiepiscopală”. Conferă domnilor Cristian Marina și Călin Neamțu, Ordinul „Mihai Vodă”. Conferă domnilor Bogdan Roșescu, Emil Perșa, Ioan Gînscă și familiei Claudiu și Dana Șugar, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”, iar domnilor Ilie Sucală, Gavrilă Popa și Ioan Trenca, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Asistă la momentul festiv al lansării volumului „Biruință sau moarte – o poveste despre frați” a Emiei Cismaș. Este însoțit de PCuv. Arhim. Benedict Vesa, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză. Hirotonește întru duhovnic, pe părintele Ioan Silivan Someșan, de la parohia Sopor de Câmpie, protopopiatul Turda.

29 octombrie: Face o vizită în cartierul clujean Gheorgheni, în vederea înființării unei noi parohii pe strada Soporului.

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de domnul Sorin Călea, consilierul economic.

Face o vizită pe șantierul Bisericii „Sfântul Mina” din cartierul clujean Bună Ziua (parohi: Pr. Dumitru Bărbos și Pr. Iliuță Popa).

În Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt” din cartierul clujean Grigorescu (parohi: Pr. Marius Petru Varga și Pr. Adrian Medan), participă la Întâlnirea tinerilor clujeni. Săvârșește o slujbă de binecuvântare și rostește un cuvânt duhovnicesc.

30 octombrie: La sediul protopopiatului Dej, prezidează conferința preoțească de toamnă. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Sfințește placa comemorativă care atestă faptul că sala de ședințe a protopopiatului a primit numele protopopului Teofil Herineanu.

Face o vizită pe șantierul noii biserici din Cămpenești, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Dorin Pargea). Este însoțit de PCuv. Arhim. Benedict Vesa, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Prof. Răzvan Perșa, de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

Face o vizită la Mănăstirea „Sfânta Elisabeta” din Cluj-Napoca. Este însoțit de PCuv. Arhim. Teofil Tia, duhovnicul Facultății de Teologie.

31 octombrie: În biserica din satul Gheorgheni, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Nicolae Cherecheș), participă la ședința Adunării Parohiale. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

A consemnat, Arhid. Claudiu Ioan Grama

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei oficiază Dumnezeiasca Liturghie, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, împreună cu ÎPS Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, și PS Părinte Ilarion Făgărășanul, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, în biserica centrală a Mănăstirii Căldărușani cu prilejul hramului, Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir, și rostește cuvânt de învățătură, 26 octombrie 2018.

ducerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

26 octombrie (Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir): Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, cu prilejul hramului, în biserica centrală a Mănăstirii Căldărușani, împreună cu ÎPS Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului și PS Părinte Ilarion Făgărășanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:
IPS Arhiepiscopul și Mitropolitul ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:
PS Episcopul-vicar VASILE SOMEȘANUL

Membri:
Consilier cultural Pr. dr. Bogdan Ivanov, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manci

Director:
Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59-96-49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista@renasterea-cluj.ro

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENASTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:
Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:
Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:
Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea Gelu Buta, Dacian But Căpușan, Cezar Login, Ierom. Maxim Morariu, Marcel Muntean, Adrian Papahagi, Protos. Simeon Pinteau, Nicolae Turcan, Arhim. Benedict Vesa

Nădejdea, firul de mătase al vieții

Gabriela Bulgaru

Nădejdea, înțeleasă drept speranță, năzuință, motivație, încredere, convingere, este forța interioară a omului de a crede că va dobândi ceva anume, a creștinului că va dobândi mântuirea și Împărăția lui Dumnezeu. Alături de credință și dragoste, ea este una din virtuțile mari care luminează și întăresc viața omului. Este firul de mătase care îl poate scoate pe om din adâncul prăpastiei, al disperării.

Cum se înfiripă acest fir și de unde primește atâta rezistență ne spune, în primul rând, Însuși Domnul Iisus Hristos, Sfinții Părinți și, nu în ultimul rând, viața noastră. Întreaga propovăduire a Mântuitorului este un îndemn spre viața veșnică, spre bucurie, căci El este cu noi până la sfârșitul veacurilor. Apostolii, care s-au hrănit din lumina prezenței lui Hristos, ne îndeamnă la rândul lor același lucru. Sfântul Apostol Pavel așază nădejdea în fruntea virtuților, între credință și dragoste. Într-adevăr, cum poți avea nădejde, dacă nu ai credință și nu crezi în viața veșnică? Iar nădejdea, se știe, slăbește dacă scade credința. De asemenea, cum poți să nădăjduiești dacă nu iubești? Sau cum poți iubi dacă nu ai nădejde? Virtuțile se completează inerent una pe alta, decurg unele din altele, se înfiripă și se împletesc cu firul vieții noastre. Nădejdea izvorăște, așadar, din credința în Dumnezeu cel Viu, Care a făcut cerul și pământul și Care pe toate le ține. Nădejdea vine și din dragoste, o dragoste conștientă de aproapele și de Dumnezeu, ca răspuns al inimii spre dragostea dumnezeiască atotprezentă și învie-toare, care nu ne va lăsa până la sfârșitul veacurilor. În lumina unei astfel de promisiuni, a Iubirii, a Înțelepciunii nesfârșite a lui Dumnezeu, se risipește orice umbră de deznădejde.

Nădejdea își poate avea obârșia, paradoxal, și în frică. Nu este vorba de frica de Dumnezeu înțeleasă ca frică de moarte, de a nu se mântui și de a ajunge în iad (care duce, de obicei, la deznădejde), sau ca rușine de a păcătui înaintea lui Dumnezeu, sau ca teamă de a nu primi răsplata cuvenită. Ci este vorba despre frica de Dumnezeu din iubire pentru El, teama sfântă de a nu te lipsi de El, de a rămâne fără El. Apostolul Petru spunea: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice” (In 6, 68). Or, deznădejdea duce la rup-tura de Tatăl ceresc, după modelul demonic.

Modelul sfinților, însă, constituie de veacuri un vechi și nou izvor de nădejde în Dumnezeu. Sunt nenumărați sfinții care au suportat chinuri de neimaginat și și-au jertfit viața, având o credință nezdruncinată în Dumnezeu și o nădejde nestinsă până la moarte. Aceste virtuți au fost considerate nebune în ochii lumii, dar fericite de Hristos: „Feriți cei ce n-au văzut și au crezut!” (In 20, 29).

Nădejdea se înfiripă și crește, nu în ultimul rând, și din situațiile fără ieșire din care omul scapă printr-o soluție neașteptată, adică imposibilă omenește, pe care o înțelege și o primește ca ajutor dumnezeiesc. Mare este nădejdea și atunci când omul recunoaște cu sinceritate prezența și bunătatea iubitoare a lui Dumnezeu în împrejurările vieții de zi cu zi, în obișnuințele cotidiene, în situațiile familiare sau intime, în care dorințe infime, deloc urgente, uneori capricii, se îndeplinesc pe neașteptate. Dacă Dumnezeu Se îngrijește și de cele mai mici lucruri, oare nu Se va îngriji și de cele mari?

Chiar și pentru a crede în răspunsul acestei întrebări, omul trebuie să aibă curaj, curajul de a dobândi credință, dragoste și însăși nădejde. În vechime, Dumnezeu S-a numit pe Sine Dumnezeu lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov, adică Dumnezeu al virtuților pe care acești trei patriarhi le-au lucrat minunat: credință, dragostea și nădejdea.

Omul bucuriei – Părintele Teofil Părăian

Lavinia-Teodora Sabou

Intotdeauna când era rugat să descrie imaginea călugărului autentic, Părintele Teofil Părăian sublinia faptul că trăsătura definitorie a acestuia trebuie să fie bucuria. De multe ori, când oamenii îl ascultau vorbind despre călugărie, aceștia conștientizau că au adevăratele celor spuse de părintele chiar în fața lor, în persoana sfinției sale, în care se regăseau și bucuria tinereții, și statornicia bătrâneții, și blândețea tatălui, și bunătatea omului firesc ce și-a închinat viața lui Dumnezeu.

„Un călugăr trebuie să fie un bătrân frumos, un bătrân îmbunătățit, un bătrân de care se bucură oamenii. De călugăr să te bucuri de la tinerețe până la bătrânețe. De când ești tânăr, dacă te faci călugăr, poți să fii frumos sufletește, să se bucure oamenii de existența ta cum se bucură de o floare, cum se bucură de o apă vie, cum se bucură de un peisaj frumos, de un răsărit de soare, de un apus de soare, cum se bucură oamenii de lucrurile frumoase din jurul lor” (Arhim. Teofil, *Veniți de luați bucurie*, p. 45).

Itinerariu biografic

Părintele Arhimandrit Teofil Părăian (3 martie 1929 – 29 octombrie 2009) s-a născut într-o familie de țărani din satul Topârcea, județul Sibiu, primind la botez numele de Ioan. Născut fără vedere, urmează școala primară pentru nevăzători din Cluj-Napoca, continuând apoi cursurile la o școală de nevăzători la Timișoara și, până în 1948, la un liceu teoretic în același oraș. În această perioadă, îl cunoaște pe Părintele Arsenie Boca, cel care îl va îndruma în viața duhovnicească, sfătuindu-l mai ales să practice rugăciunea inimii. Părintele Teofil spunea că mergea la școală cu rugăciunea pe buze și „aveam uneori atâta bucurie că aveam impresia că mă ridică cineva pe sus, că nu aș mai putea suporta mai multă bucurie” (Arhim. Teofil, *op. cit.*, p. 55).

Mai târziu, în 1996, îi va scrie unui fiu duhovnicesc că „În fața lui Dumnezeu, noi ca și acum, și în viitor, și în veșnicie, nu vom putea spune nimic mai important și mai esențial decât ceea ce spunem mereu: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!» (dintr-o scrisoare citită de Pr. Iustin Miron, stareț al Mănăstirii Oașa, la conferința *Părintele Teofil Părăian - Darul lui Dumnezeu pentru noi*).

Între 1948 – 1952, tânărul Ioan urmează cursurile Facultății de Teologie din Sibiu, în ciuda vocilor care îl descurajau zicându-i că, orb fiind, nu va putea fi niciodată preot. În anul 1953, hotărâște să intre în obștea Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, fiind călugărit după patru luni cu numele de Teofil („iubitor de Dumnezeu”). După șapte ani, este hirotonit diacon de către Mitropolitul Nicolae Colan, iar după 23 de ani de diaconie, este hirotonit preot de către Mitropolitul Antonie Plămădeală, primind și binecuvântarea pentru a fi duhovnic. Hirotesit protosinghel în anul 1986, Părintele Teofil primește numirea de arhimandrit în 1988. Începând cu anul 1992, părintele răspunde invitațiilor de a susține conferințe duhovnicești în câteva orașe din România, îndeosebi în perioada Postului Mare și a Postului Crăciunului. Acestea s-au constituit mai târziu sub forma unei moșteniri extrem de valoroase, concretizată în peste 40 de volume semnate de sfinția sa, înregistrări cu predici, conferințe și interviuri.

Darul lui Dumnezeu

Pentru Părintele Teofil, valoarea omului este neasemuită; acesta este chemat să aibă inimă de fiu față de Dumnezeu, inimă de mamă față de aproapele și inimă de judecător față de sine însuși. Părintele era foarte îngăduitor față de ceilalți, după cuvântul pe care-l auzise într-o convorbire a Părintelui Arsenie Boca cu un preot, la care fusese și el prezent: „Să fii înțelegător față de neputința omenească” (Arhim. Teofil, *op. cit.*, p. 54).

Cu toate acestea, față de sine nu era deloc îngăduitor. Părintele Iustin Miron, starețul Mănăstirii Oașa, unul dintre cei mai apropiați ucenici ai Părintelui Teofil, vorbind despre duhovnicul său, ilustra această exigență a sa față de sine prin programul pe care părintele îl avea – deși rânduiala slujbelor începea, la Sâmbăta de Sus, la ora 6 dimineața, părintele se trezea la ora 3, își făcea pravila, învăța poezii, citea în Braille din Sfinții Părinți.

Deși avea o blândețe care-l determina pe Părintele Iustin să simtă că merge la el ca la Dumnezeu atunci când se spovedea, Părintele Teofil aștepta de la fiii săi duhovnicești să fie studenți exemplari („Așa trebuie să înveți cum ar fi Domnul Iisus Hristos în locul tău. Era foarte exigent cu școala. Ținea să fii bun în ceea ce ești, să fii om de treabă”, își amintește Părintele Iustin), să nu circule fără centură în mașină sau fără bilet în autobuz, pentru că, spunea el, „ce faci, te și face”. „Era foarte ordonat, foarte disciplinat Părintele Teofil, în tot!”, ținea la aceste reguli de conduită nu din rigiditate, ci „dintr-o conștiință superioară” (Părintele Iustin Miron, *loc. cit.*). Este binecunoscut faptul că, la spovedanie, îi pune pe oameni să spună *Cuvine-se cu adevărat*; la problemele pe care Părintele Iustin își amintește că le aducea înaintea duhovnicului său, Părintele Teofil fie dădea soluții clare, fie zicea „Lasă, că ne ajută Dumnezeu”, asumându-și încercarea ucenicului, așa încât „găseam problemele rezolvate, până ajungeam acasă” (Părintele Iustin Miron, *loc. cit.*).

„Să înflorim și noi ca florile”

Deseori, vorbind despre sine, Părintele Teofil spunea că este un produs al prietenilor săi. Alteori, spunea că viața lui a fost ca o floare, dând acestei idei nu un sens de vanitate sau slavă deșartă, ci referindu-se la faptul că viața lui a curs într-un mod firesc. De altfel, omul însuși, dar și menirea sa, erau pentru Părintele Teofil asemănătoare florilor, zicea că „avem destinația aceasta de la Dumnezeu, să înfrumusețăm pământul. Să aducem ceva din cer pe pământ. Să înmulțim ceea ce este frumos. Să înflorim și noi ca florile” (cuvinte extrase de Liga Studenților din Timișoara dintr-o conferință înregistrată).

Părintele avea față de aproapele o raportare de frate, dar mai cu seamă, o raportare de prieten; spunea adesea că și-a „programat toate prietenii pentru veșnicie”, căci „cei care se potrivesc în lumea aceasta se potrivesc și în lumea cealaltă” (Arhim. Teofil, *op. cit.*, 204).

Într-o scrisoare adresată Părintelui Ioan Gînscă, datată în 21 decembrie 2000, Părintele Teofil îi scria, manifestând o bucurie ce nu putea ieși la iveală decât dintr-o iubire fiică a iubirii lui Dumnezeu: „Cât privește un cadou, n-am ce să-ți ofer mai mult, decât «inima mea». Îți ofer inima, în care te port. Îți ofer inima, în care te cuprind și din care, odată intrat, nu mai poți ieși. [...] Eu te duc cu mine, mai întâi, în fața lui Dumnezeu și apoi pretutindeni unde îmi îndreptează Domnul pașii” (Părintele Ioan Gînscă, *Îți ofer inima, în care te port*). Inima părintelui era lărgită de harul lui Dumnezeu, întotdeauna amintea, după cuvântul care ajunsese la sfinția sa din Athos, care „tare mult mi-a plăcut”, că „inima mea are intrări, dar ieșiri nu are” (Arhim. Teofil, *op. cit.*, 22).

Bucuria și tinerețea neobosită îl apropiu de noi, tinerii

Timp de paisprezece ani, părintele a fost prezent în mijlocul fraților și al studenților ascorigiți, în taberele organizate mai întâi la Poșaga (între anii 1995 – 2000), iar apoi la Oașa. Era foarte apropiat de tineri datorită bucuriei și veseliei firești care îl caracterizau, inspirându-i și oferind astfel un sens autentic creștinesc vieții tuturor celor cu care se întâlnea, căci o făcea cu toată dragostea. Părintele Iustin observă că acum, după mutarea la cer a Părintelui Teofil, în taberele a căror tradiție a continuat sub ocrotirea sfinției sale – *Tabăra națională studențească „Părintele Teofil Părăian”* –, numărul participanților a crescut considerabil (aproximativ 200 – 300 de studenți), așa încât are certitudinea că părintele este mai aproape din cer pe pământ decât a fost când era fizic în mijlocul lor (Părintele Iustin Miron, *loc. cit.*).

Am ajuns și eu într-o astfel de tabără pe vremea când numărul participanților nu depășea 50 de tineri, în 2008. Eram foarte surprinsă de prezența părintelui, ne vorbea în fiecare zi, după Sfânta Liturghie și după vecernie. Ținea ochii închiși, capul ușor plecat și, zâmbind, ne spunea că pocăința se face cu bucurie, că Dumnezeu ne zâmbeste, și noi, la rândul nostru, trebuie să Îi zâmbim. Așa ceva eu nu mai auzisem niciodată. Cum să Îi zâmbesti lui Dumnezeu? Mi se părea că e prea departe Dumnezeu, cum să străbată zâmbetul peste atâția nori până la El? După o săptămână în preajma părintelui, zâmbetul sfinției sale ne-a convins, eram incredințată că așa trebuie să fie, că e firesc să-I zâmbim lui Dumnezeu. Părintele Teofil ni-l făcuse cunoscut pe Dumnezeu personal din viețile noastre, ale fiecăruia dintre noi; nu știu cum se făcea, dar eram toți bucuroși... Părea un paradox, noi, tinerii, ne molipsisem de la bucuria părintelui.

Pe lângă cuvântări, părintele și spovedea. Eu nu eram studentă încă, aveam acasă, nu de foarte mult timp, un duhovnic. Și nu voiam să mă spovedesc, auzisem că nu e bine să te spovedești la alți preoți. Însă, au insistat ceilalți să profit, să-l exploatez cât mai mult posibil. Aceștia, fiind mai mari, știau cu ce părinte avem de-a face, eu doar intuiam necutezător și mă minunam de el. Îmi amintesc cu ciudă pentru naivitatea mea de atunci că am intrat totuși să vorbesc cu părintele. I-am zis că nu vreau să mă spovedesc, că am duhovnic. M-a întrebat cine e duhovnicul meu, de unde sunt, așa am ajuns să-i spun că nu sunt studentă. M-a întrebat ce caut atunci, elevă fiind, într-o tabără de studenți. Îmi era foarte rușine, nu am știut ce să răspund, nu-mi amintesc ce i-am zis. Nu știam nici ce să-l întreb, nu-mi iscodisem problemele existențiale. Mereu îmi vine să râd când îmi amintesc ce întrebare i-am pus, totuși: „Părinte, ce-nseamnă frica de Dumnezeu?”. Mi-a zis „Dragă, frica de Dumnezeu este să-L iubești pe Dumnezeu și să-I păzești poruncile”. Mai scurt decât mă așteptasem. M-a pus să zic *Cuvine-se cu adevărat* și m-am văzut ieșită. Dacă eram cu mintea mai deschisă, l-aș fi întrebat... Câte nu l-aș fi întrebat?

„Se bucura de Dumnezeu prin toate”

Părintele Teofil avea o bucurie molipsitoare și o încredere neclintită în Dumnezeu. La conferințele la care mergea, era mereu întrebat dacă crede că se va mântui. Răspunsul părintelui era smintitor pentru unii, dătător de nădejde pentru alții: „«Sunt 100%» Și atunci eram și eu 50%” (Părintele Iustin Miron, *loc. cit.*). Această siguranță venea din credința că Dumnezeu nu are pe nimeni pierdut, că fiecare om își are rezervat locul său în veșnicie, pe care nimeni altcineva nu îl poate înlocui, un loc pe care suntem chemați să-l ocupăm prin asalt, voință și strădanie. Un alt aspect semnificativ, în viața Părintelui Teofil, era natura relației sale cu

Dumnezeu. De pildă, părintele făcea excepție de la regula rugăciunii fără alte gânduri; el primea la rugăciune gândurile bune, dacă „îi venea să zică o poezie, i-o zicea lui Dumnezeu și dup-aia întreba: «Doamne, așa-i că-i fain?». Se bucura din toate [...] Dar bucuria îi venea din bucuria lui Dumnezeu. Se bucura de Dumnezeu prin toate... De Dumnezeu din viața lui!” (Părintele Iustin Miron, *loc. cit.*).

Ca pelerin la Mănăstirea Brâncoveanu, la Sâmbăta de Sus, oricine poate intra în chilia Părintelui Teofil – aceasta inspiră ordine, simplitate, firesc, sfințenie; acolo, un părinte din obște, apropiat al Părintelui Teofil, îndeamnă credincioșii să i se adreseze părintelui și-i învață cum să se roage unui sfânt necanonizat: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, odihnește pe adormitul robul tău, Părintele Teofil”, iar apoi, „Părinte Teofil, dacă ai trecere înaintea lui Dumnezeu, roagă-te pentru mine, păcătosul!”

„Să am ca munte înalt inima curățită de patimi”

Părintele Teofil era un om înzestrat cu o bucurie dată de viața plină de Dumnezeu, de împlinirea de a fi avut totul, pentru că, așa cum zicea în tabere, a avut totul pentru că nu și-a dorit ce nu s-a putut. A slujit Mântuitorului în mănăstirea sa și în toate locurile în care l-a trimis Dumnezeu ca mărturisitor al lui Hristos, „Bucuria cea veșnică” (*Canonul Învierii*), și, așa cum îi scria Părintelui Iustin în 1996, a făcut-o „cu toată bucuria și cu toată nădejdea”, căci, spunea părintele, „important este să am ca munte înalt inima curățită de patimi, pentru că a zis Domnul Hristos «Feriți-vă de inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu»”. Și, deși n-a avut ochi de lut care să poată pătrunde lumina cea din fiecare zi, Dumnezeu i-a dăruit ochi duhovnicești cu care s-a împărtășit de Lumina cea necreată, cea de necuprins cu alți ochi decât cei ai inimii curate. Dacă intuiția acestei vederi a părintelui nu-mi era așa de slabă atunci când eram elevă, poate aș fi avut îndrăzneala să-l întreb ce l-aș întreba acum... Dacă a văzut munți mutați din loc prin credință și dacă l-a văzut vreodată pe Dumnezeu zâmbindu-i. Cu siguranță le-a văzut pe amândouă, dar sunt curioasă cum ar răspunde părintele Teofil.

Bibliografie:

Arhimandritul Teofil PĂRĂIAN, *Veniți de luați bucurie. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 1270 de capete*, (ed.) Pr. Ioan Gînscă, Teognost, Cluj-Napoca, 2007.

Liga Studenților din Timișoara, *În memoria Părintelui Teofil Părăian*, <http://ligastudentilortm.blogspot.ro>.

Părintele Ioan GÎNSCĂ, *Îți ofer inima, în care te port*, Ignus – gândim frumos, vedem frumos, <http://blog.ignus.ro>.

Părintele Ioan GÎNSCĂ, *Părintele Teofil – Scurtă biografie*, <http://www.dedragulpărinteluiteofil.ro>.

Părintele Iustin MIRON, *Părintele Teofil Părăian – Darul lui Dumnezeu pentru noi*, conferință la ASCOR București, 9 decembrie 2012.

Unica ascultare mântuitoare

Maria-Magdalena Goia

În adolescență începem să ne dăm seama de limitele existenței noastre, iar înțelegerea faptului că îmbătrânim, că lumea e prea mică și constrângătoare, că viața se afundă încetul cu încetul în rutină și banalitate ne face să resimțim o dorință covârșitoare de a trăi experiențe care să ne depășească. Dorința aceasta dă naștere actelor teribiliste ale tinerilor, dar rădăcina ei e mult mai adâncă. Nevoia uriașă de a ieși din noi înșine, care ne însoțește până la moarte, este sădită de Dumnezeu în sufletele noastre ca să nu ne mulțumim cu puținul acestei lumi trecătoare, să fim capabili să ne deschidem față de aproapele și să putem împlini cuvântul Domnului: [...] „cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (*Mc 8, 35*).

Sufletul se poate pierde pentru multe lucruri. Această pierdere a sufletului pentru ceva este ascultarea de lucrurile trecătoare. Unii se pierd pentru o mare pasiune, alții pentru muncă, alții pentru creație / artă, alții pentru un sport, pentru un scop social, pentru o mișcare politică etc. Totuși, Domnul Hristos ne-a arătat clar pentru ce să ne punem sufletul: pentru El și pentru

Evanghelie. Aceasta ne-a dat-o Domnul ca singura ascultare mântuitoare. Iar pentru ce nu sunt izbăvitoare în sine celelalte tipuri de ascultare aflăm luând seama de criteriul pe care tot Domnul l-a dat, acela al cunoașterii după roade.

Rodul adevăratei ascultări este pacea cugetului. Și Singurul care ne poate da această pace este Mântuitorul Hristos: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu” (*In 14, 27*). Și în același timp, rodul adevăratei ascultări este libertatea. Cei ce ascultă de Domnul Hristos ascultă de drag, pur și simplu, pentru Chipul descoperit în Evanghelii și în lucrarea Lui neîncetată. La fel, cei care întâlnesc un om al lui Dumnezeu, cel mai adesea un duhovnic, doresc să îi devină ucenici fără ca acel om să facă nimic special, pentru că găsesc odihnă în felul său de a fi.

Însă în toate celelalte forme de ascultare există ceva de tip contractual, care limitează și închide, e nevoie de un „obiect al tranzacției” care să justifice ascultarea. De pildă, dorința unei vieți mai confortabile mobilizează oamenii să se dedice unei mișcări politice. De asemenea, atractivitatea trupeză, inteligența sau puterea psihică a unei persoane duc la îndrăgostire pătimășă. Iar dorința de a stăpâni cunoștințe și tehnici despre care un discipol crede că îl pot conduce la o „evoluție spirituală” îl determină pe acesta să urmeze un anumit guru. Faptul că totul se rezumă la un schimb, la un contract, distruge relația. Sistemele politice sfârșesc blamate de aceiași oameni care și-au pus toată nădejdea în ele, iar îndrăgostitul pătimăș abandonează persoana pe care era convins că o iubește de îndată ce acestea i se împuținează calitățile exterioare sau când, descoperindu-i slăbiciunile, nu o mai vede ca fiind interesantă. Se împlinesc aici un alt cuvânt al lui Dumnezeu: „Blestemat fie omul care se încrede în om și își face sprijin din trup omenesc și a cărui inimă se depărtează de Domnul” (*Ier 17, 5*). La fel, gurul, pentru a-și păstra „evoluția”, trebuie să rămână detașat de discipol, după cum și discipolul ar trebui să „crească” și să devină independent de maestrul său, importantă fiind în acest caz nu relația dintre cei doi, ci învățarea și stăpânirea unor tehnici, unor rețete spirituale.

În relația dintre ucenic și duhovnic însă nu este așa. Un duhovnic și un ucenic nu vor dori niciodată să se despartă, ci să fie adunați și în această viață, și în veșnicie în dragostea Domnului nostru Iisus Hristos. Un duhovnic adevărat, purtând ceva din dragostea cu care Dumnezeu îl iubește pe om, nu își va abandona nicicând ucenicul, nici chiar în căderile sale, nici chiar când acesta îl va părăsi și va uita și Biserica, ci se va ruga mereu pentru întoarcerea sa și nu va înceta să creadă în el.

Această relație dă substanță ascultării. În afara ei, ascultarea rămâne doar o formalitate și, mai rău, un fals. Pentru că ascultarea presupune luptă interioară, lucrare lăuntrică, este un act responsabil, nu se înfăptuiește în chip magic. Existența legăturii duhovnicești, care implică o profundă înțelegere sufletească, face posibilă răstignirea minții. Prin prisma acestei relații ucenicul poate accepta chiar și sfaturi pe care nu le înțelege, pe care însă duhovnicul le dă neieșind din poruncile Domnului. Astfel, lucrarea constă în ajutarea copilului duhovnicesc în schimbarea minții, ca acesta să privească spre roadele cele de sus. Este plin Patericul de pilde de ascultare și de chipuri ale ascultării care pot părea chiar smintitoare, dar care nu ies din Duhul lui Dumnezeu. Așa, de pildă, Avva Marcu, ucenicul unui mare pustnic, Avva Siluan, și-a aprobat duhovnicul atunci când acesta, încercându-l, i-a spus despre un porc mistreț care era în fața lor că este bivoli (*Patericul Egiptean*, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2012, p. 176). Cei care au ales ascultarea la asemenea măsuri nu au fost naivi. Dimpotrivă, au fost cei mai lucizi dintre oameni. Ei au știut că simțurile sunt efemere și mincinoase, că însăși rațiunea noastră e limitată (ea neputând rezolva nici măcar paradoxuri logice și neavând, cu atât mai mult, puterea de a ne aduce de la sine însăși pacea conștiinței), dar fiind totodată conștienți că dezlegarea tuturor lucrurilor e în duh.

Prin ascultarea de Hristos, mijlocită de duhovnic, ucenicii trăiesc acea experiență care le permite să înceapă saltul ieșirii din ei înșiși și din condiționările lumii, saltul atât de dorit de fiecare suflet din pruncie până la moarte, saltul prin care intrăm în mântuire.

Echipa: Tatiana Onilov, Eliza-Adelina Purcaru, Iulia Anamaria Mureșan, Romina Sopoian, Bogdan Herteg, Nicoleta-Andreea Sicoe

Adresa ASCOR:
Biserica din Hașdeu 45
Cluj-Napoca

ISSN: 1224-0567

Redacția FILOCALIA:
Piața Avram Iancu, nr. 18,
Cluj-Napoca
Fax: 0264/595 300
revista.filocalia@yahoo.com